

Dispens från låneförbudet i aktiebolagslagen

*Exemption from Forbidden Loans in the Swedish
Companies Act*

Hanna Kristiansson

Handledare: Hanna Almlöf
Examinator: Anders Holm

Sammanfattning

Låneförbudet infördes i aktiebolagslagen år 1973. Reglerna om låneförbud ansågs brådskande för att skydda bolagets borgenärer och för att hindra den skatteflykt som rådde. Låneförbudet är uppdelat i närståendelåneförbudet och förvärvslåneförbudet. Närståendelåneförbudet föreskriver att ett aktiebolag inte får ge penninglån till aktieägare, en styrelseledamot, verkställande direktör i bolaget eller deras närstående. Förvärvslåneförbudet föreskriver att ett aktiebolag inte får ställa medel till förfogande för förvärv av det åsyftade bolaget. I aktiebolagslagen finns en bestämmelse som innebär att ett aktiebolag kan ansöka om dispens från låneförbudet hos Skatteverket. Det är dispens från låneförbudet och hur det tillämpas i praktiken som utreds i uppsatsen. För att besvara frågeställningen sammanställs dispensbeslut från de senaste fem åren. Det framgår tydligt att det är vanligast att ansöka om dispens från låneförbudet i samband med ett generationsskifte, vilket är det förfarande som i förarbeten har framhållits som en situation som ska medges dispens från låneförbudet. Näst efter generationsskiften är det vanligast att skicka in en ansökan om dispens från låneförbudet för att se om ett kommersiellt lån föreligger. Ett kommersiellt lån är undantaget från låneförbudet, vilket innebär att de ansökningar som inkommer gällande kommersiella lån, syftar till att Skatteverket ska avgöra om ett kommersiellt lån föreligger eller inte. Utöver de två uppräknade situationerna avser dispensbesluten mer skilda situationer. Närståendelåneförbudet är vanligast att ansöka om dispens från och det är endast ett fåtal ärenden som berör förvärvslåneförbudet. De faktorer som Skatteverket tar hänsyn till vid en bedömning av dispensärenden är: hur lånet påverkar borgenärer och andra aktieägare, att förfarandet inte används för att den sökande vill undgå beskattning, syftet med lånet, lånetidens längd och återbetalningstidpunkt samt att amortering och ränta ska utgå på lånet. I uppsatsen sammanställs en tolkning av begreppen synnerliga skäl, särskilda omständigheter och kommersiella lån, det vill säga vilka situationer som inräknas i de olika begreppen. Aktiebolag från alla Sveriges län har inte inkommit med ansökan om dispens från låneförbudet de senaste fem åren. Det län vars aktiebolag ansöker om dispens mest frekvent är inte det län med flest aktiebolag, det är likaså inte det län med flest företagsledare över 60 år. Det framgår att låneförbudet torde kunna användas i större utsträckning än det görs idag.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Förkortningar	4
1 Inledning	5
1.1 Problembakgrund	5
1.2 Problemformulering	6
1.3 Syfte	6
1.4 Avgränsning	6
1.5 Metod och material	7
1.6 Disposition	9
2 Låneförbudet	10
2.1 Låneförbudets uppkomst	10
2.2 Låneförbudet i ABL	12
2.2.1 Närståendelåneförbudet	12
2.2.2 Förvärvslåneförbudet	14
2.2.3 Rättsföljder vid överträdelse av låneförbudet	16
2.3 Låneförbudet i IL	17
2.3.1 Behovet av beskattning av ett förbjudet lån	17
2.3.2 När ett förbjudet lån ska beskattas enligt gällande rätt	18
3 Dispens från låneförbudet	21
3.1 Allmänt om dispens från låneförbudet i ABL	21
3.2 Faktorer som påverkar dispens från låneförbudet i ABL	23
3.2.1 Inledande kommentar om faktorer som påverkar dispens från låneförbudet i ABL	23
3.2.2 Situationer där dispens från låneförbudet ska medges enligt lag och förarbetena	23
3.2.3 Förutsättningar för dispens från låneförbudet	24
3.2.4 Värdeöverföringar från bolaget	25
3.3 Handläggning av dispens vid ansvarig myndighet	26
3.4 Villkor vid beslut om dispens från låneförbudet	28
3.5 Myndighetspraxis år 2013-2017	29
3.5.1 Inledande kommentar om myndighetspraxis	29
3.5.2 Generationsskifte	30
3.5.3 Kommersiella lån	32

3.5.4 Koncernlån	33
3.5.5 Omstrukturering i koncern	33
3.5.6 Ställa säkerhet för lån	34
3.5.6.1 Ställa säkerhet för förvärvslån	34
3.5.6.2 Ställa säkerhet för närståendelån	34
3.5.7 Förvärv av bolag	34
3.5.8 Lån till bolagets ägare	35
3.5.9 Försäljning av gemensamt ägt bolag till nytt gemensamt ägt bolag	36
3.5.10 Övriga ärenden	36
3.6 Kopplingen mellan dispens från låneförbudet i ABL och IL	37
4 Hur tillämpas dispens från låneförbudet i praktiken?	40
4.1 När myndighetspraxis avviker från förarbetena	40
4.2 Ger dispens från låneförbudet skydd mot olovliga värdeöverföringar?	41
4.3 När måste fullgod säkerhet ställas?	42
4.4 Bör det finnas en koppling mellan reglerna om låneförbudet i ABL och IL?	43
4.5 Faktorer som påverkar utfallet i dispensbesluten	44
4.6 Vad avses med synnerliga skäl?	45
4.7 Vad avses med särskilda omständigheter?	47
4.8 När anses ett kommersiellt lån föreligga?	49
4.9 Särskilda skäl, ett etablerat begrepp?	50
5 Kan dispensmöjligheten utnyttjas i större utsträckning än den görs idag?	52
5.1 Omfattningen av generationsskiften i Sverige	52
5.2 Bolagens branschtillhörighet	53
5.3 Geografisk spridning av ansökan om dispens	53
5.4 Är dispensmöjligheten ett outnyttjat förfarande?	55
6 Avslutande kommentar och slutsats	57
7 Käll- och litteraturförteckning	58

Förkortningar

A.a.	Anfört arbete
ABL	Aktiebolagslag (2005:551)
CeFEO	Centre for Family Enterprise and Ownership, Jönköping University
Dnr	Diarienummer
Ds	Departementsserie
EG	Europeiska gemenskapen
HD	Högsta domstolen
IL	Inkomstskattelag (1999:1229)
Ju	Justitiedepartementet
NJA	Nytt juridiskt arkiv
Prop.	Proposition
RÅ	Regeringsrättens årsbok
St.	Stycken
SOU	Sveriges offentliga utredningar
SvJT	Svensk juristtidning
VD	Verkställande direktör

1 Inledning

1.1 Problembakgrund

Låneförbudet infördes i svensk aktiebolagsrätt i början av 1970-talet, närmare bestämt den 6 juni 1973.¹ Det infördes för att skydda bolagets borgenärer, tidigare kunde bolagets eget kapital utnyttjas genom lån till de som styrde bolaget. Det ansågs strida mot grunderna i aktiebolagsrätten att en person kunde driva ett aktiebolag utan att vara personligt ansvarig för bolagets tillgångar, samtidigt som en stor del av tillgångarna kunde vara en fordran till honom själv.² Det andra syftet med låneförbudet var att motverka skatteflykt.³ Innan reglerna infördes kunde personer med ledande ställning i bolaget ta ut pengar ur företaget för privat konsumtion, vilket ledde till att de kunde skjuta upp eller till och med undgå beskattning på de tillgångarna.⁴

Det så kallade närståendelåneförbudet föreskriver att ett aktiebolag inte får lämna penninglån till en aktieägare, en styrelseledamot eller verkställande direktör (VD) i bolaget, 21 kapitlet 1 § aktiebolagslag (2005:551) (ABL). Närståendelåneförbudet omfattar även närstående till de ovan uppräknade personerna. I 21 kapitlet 5 § ABL regleras det så kallade förvärvslåneförbudet, som innebär att aktiebolaget inte får ställa medel till förfogande för förvärv av det åsyftade bolaget. Regeringen har dock uttalat att det är nödvändigt att det finns en viss flexibilitet vid tillämpningen av närståendelåneförbudet och förvärvslåneförbudet. I annat fall finns det risk att situationer som inte är tänkta att omfattas av reglerna ändå omfattas. Regeringen nämner som exempel att det vid generationsskiften i mindre bolag är viktigt att bolaget kan lämna lån och ställa säkerhet för att den som ska ta över bolaget ska ha möjlighet att förvärva aktier i bolaget.⁵ Lagen innehåller därför en bestämmelse om att Skatteverket får ge dispens från låneförbudet, men endast om det finns synnerliga skäl eller särskilda omständigheter, 21 kapitlet 8 § ABL. I lagen finns det ingen närmare definition av begreppen och dessas innebörd men ordalydelsen tyder på att dispensbestämmelsen ska tillämpas mycket restriktivt.⁶

¹ Löfgren, *Personligt ansvar vid likvidationsplikt, värdeöverföringar, företrädaransvar samt skattefrågor vid obestånd* (2016), s. 91.

² Prop. 1973:93, s. 90.

³ Prop. 2004/05:85, s. 427.

⁴ Andersson, *Kapitalskyddet i aktiebolag: en lärobok* (2010), s. 247.

⁵ Prop. 2004/05:85, s. 434.

⁶ Prop. 1973:93, s. 135.

Bestämmelsen i 21 kapitlet 8 § ABL ska läsas tillsammans med bestämmelsen i 21 kapitlet 9 § ABL.⁷ Vid en ansökan om dispens måste bolagets kända borgenärer höras om det inte är uppenbart att borgenärerna inte påverkas av att dispens medges. Bestämmelsens syfte är att borgenärers intressen inte ska frångås i dispensärenden.⁸

Reglerna om dispens från låneförbudet finns således i lagen, ändock verkar det inte vara ett förfarande som utnyttjas vid generationsskiften och utträden ur aktiebolag i den utsträckning som det finns möjlighet till.

1.2 Problemformulering

Hur tillämpas dispens från låneförbudet i 21 kapitlet 8 § ABL i praktiken och skulle dispensmöjligheten kunna utnyttjas i större utsträckning än den görs idag?

1.3 Syfte

Syftet med uppsatsen är att sammanställa och analysera information om dispens från låneförbudet. Syftet är att undersöka i vilken utsträckning ansökningar inkommer till Skatteverket och utreda vilka det är som ansöker om dispens. Vidare är syftet med uppsatsen att utreda om dispens från låneförbudet är ett förfarande som är allmänt känt och används i stor utsträckning, eller om det är ett förfarande som inte utnyttjas i den utsträckning som det finns möjlighet till. För att avgöra om förfarandet tillämpas i den utsträckning som det finns möjlighet till analyserar jag vad som avses med synnerliga skäl respektive särskilda omständigheter i 21 kapitlet 8 § ABL. Framställningen tar även sikte på att utreda i vilka situationer som Skatteverket, det vill säga dispensmyndigheten, medger, avslår eller avvisar dispens från låneförbudet, samt utreda vilka argument som leder till myndighetens olika beslut. Dessutom sker en redogörelse av kopplingen mellan dispens från låneförbudet i ABL och inkomstskattelag (1999:1229) (IL), för att utreda hur reglerna förhåller sig till varandra.

1.4 Avgränsning

I uppsatsen behandlas endast privata aktiebolag, med hänsyn till 21 kapitlet 8 § 3 stycket och 12 § ABL, eftersom dispens från låneförbudet inte får medges för publika bolag. Bolag som står under finansinspektionens tillsyn behandlas inte heller i uppsatsen och därmed omfattas

⁷ Sandström, *Svensk aktiebolagsrätt* (2017), s. 339.

⁸ Prop. 1973:93, s. 135.

inte den prövning av dispens som sker av finansinspektionen, 21 kapitlet 8 § 2 stycket ABL. Uppsatsen begränsas till de dispensärenden som handläggs av Skatteverket.

Uppsatsen berör i första hand när dispens från låneförbudet kan medges och lånet därmed undantas från reglerna om förbjudet lån i 21 kapitlet ABL. Skatterättsliga frågor berörs och redogörs för till viss del, men endast i de sammanhang där det är relevant för framställningen och analysen.

1.5 Metod och material

I uppsatsen tillämpas två metoder: deskriptiv metod och rättsanalytisk metod. Utöver de valda metoderna används empiriskt material som komplement till den rättsanalytiska metoden. Dispens från låneförbudet granskas och analyseras genom metoderna, vilket leder fram till att frågeställningen besvaras.

En deskriptiv metod används genom att det i uppsatsen redogörs för hur gällande rätt för dispens från låneförbudet ser ut idag. Vid en deskriptiv metod samlas de rättskällor och det material in som är viktigt på området, vilka används för att visa att något föreligger. Materialet ska vara relevant och visa det som är viktigt i sammanhanget.⁹ Uppsatsens utgångspunkt är svensk rätt, där den viktigaste lagen är ABL. För förståelse av de paragrafer som är av intresse vid dispens från låneförbudet granskas förarbeten till ABL, rättsfall och doktrin. Doktrin från den äldre rätten studeras, eftersom grunden till låneförbudet fortfarande är densamma, den äldre doktrinen är därmed aktuell i viss utsträckning. En redogörelse sker även av relevanta paragrafer i IL, men endast för förståelse av den koppling skatterätten har till reglerna om dispens från låneförbudet i ABL. Deskriptiv metod används för att förklara relevanta delar inom området, vilket leder till en bättre förståelse av låneförbudet.¹⁰

För att besvara frågeställningen tillämpas rättsanalytisk metod, vilket innebär att det är en analys av den gällande rätten för dispens från låneförbudet.¹¹ Sandgren anser att en rättsanalytisk metod går utanför det tillämpningsområde som den rättsdogmatiska metoden har.¹² En rättsanalytisk metod används, eftersom syftet med uppsatsen inte endast är att

⁹ Ejvegård, *Vetenskaplig metod* (2009), s. 34.

¹⁰ Ejvegård, a.a. s. 34.

¹¹ Kleineman i, Korling & Zamboni (red.), *Juridisk metodlära* (2013), s. 24.

¹² Sandgren, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: ämne, material, metod och argumentation* (2015), s. 45.

fastställa gällande rätt utan även att analysera och utvärdera rätten.¹³ Uppsatsen går således utanför den rättsdogmatiska metoden som går ut på att fastställa vilka rättskällor som finns, alternativt borde införas och beskriva vilket innehåll rättsreglerna har.¹⁴ Utöver lagstiftning, rättspraxis, förarbeten och den rättsdogmatiskt orienterade litteraturen,¹⁵ innebär den rättsanalytiska metoden att olika former av material kan användas för att fastställa tillämpningen av dispens från låneförbudet.¹⁶ I och med att en rättsanalytisk metod används kan således annat material än vid en snäv rättsdogmatisk metod tillämpas.¹⁷ För att besvara frågeställningen och för att utvärdera förfarandet, samt i vilken utsträckning dispens från låneförbudet tillämpas, är dispensärenden från Skatteverket, statistik och en intervju betydande material.

För att avgöra hur dispens från låneförbudet tillämpas i praktiken sker en sammanställning och analys av dispensbeslut från Skatteverket. Det är samtliga dispensbeslut från år 2013-2017 som sammanställs, vilket är 99 stycken ärenden. Det är endast besluten om dispens från låneförbudet som omfattas av offentlighetsprincipen, vilket innebär att jag endast tagit del av dispensbesluten och inte av dispensansökningarna. Sammanställningen fokuserar på att se mönster, vilka ärenden som är vanligast, varför ett visst ärende medges dispens och varför ett annat avslås. Det är två olika handläggare som handlagt dispensärenden de senaste fem åren och tagit beslut om dispens ska medges, avslås eller avvisas, vilket ger ett starkare stöd när slutsatser dras. Den nuvarande handläggaren, Högstedt, tog över arbetet som handläggare år 2015 och har därmed handlagt ärendena i tre år.

Inom rättsvetenskapen används begreppet empiriskt material för att beskriva annat tillämpligt material än de vedertagna juridiska rättskällorna.¹⁸ I uppsatsen används empiriskt material, bland annat, genom att en intervjun genomförs för att identifiera problem, tillföra nyttigt material till analysen och ge stöd för analysens slutsatser.¹⁹ Intervjun är kvalitativt empiriskt material och görs för att visa hur rättsreglerna om dispens från låneförbudet används i praktiken och vilka effekter det får, med andra ord öka förståelsen för förfarandet.²⁰

¹³ Sandgren, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: ämne, material, metod och argumentation* (2015), s. 46.

¹⁴ Lehrberg, *Praktisk juridisk metod* (2018), s. 207.

¹⁵ Kleineman i, Korling & Zamboni (red.), *Juridisk metodlära* (2013), s. 21.

¹⁶ Sandgren, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: ämne, material, metod och argumentation* (2015), s. 45.

¹⁷ Olsen, *Rättsvetenskapliga perspektiv*, SvJT 2004, s. 124.

¹⁸ Sandgren, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: ämne, material, metod och argumentation* (2015), s. 49.

¹⁹ Sandgren, a.a. s. 51.

²⁰ Sandgren, *Vad är rättsvetenskap?* (2009), s. 48 och 54.

Frågorna i intervjun är öppet formulerade för att intervjuobjektet själv ska få styra svaret på frågorna. På Skatteverket i Sverige finns det en person som handlägger låneförbudets dispensbeslut i hela landet, således är det endast en person som intervjuas. Empiriskt material används även för att besvara frågan om förfarandet tillämpas i den utsträckning som det finns möjlighet till, för att analysera frågan används data från bolagsverket och statistiska centralbyrån. Empiriskt material är inte allmänt vedertaget i rättsvetenskapen, Sandgren anser dock att den juridiska metoden har sina begränsningar och att det kan finnas andra passande redskap, som empiri, att komplettera med.²¹

1.6 Disposition

I andra kapitlet sker en redogörelse för låneförbudet och dess uppkomst. Kapitlet behandlar närståendelåneförbudet och förvärvslåneförbudet, redogörelse sker även av andra relevanta bestämmelser för en vidare förståelse inom ämnet. I tredje kapitlet sker en redogörelse av dispens från låneförbudet, dessutom undersöks när dispens från låneförbudet medges i praktiken. Utredningen bygger på de senaste fem årens beslut om dispens från låneförbudet samt kompletteras med en intervju med den som handläggare dispensärendena på Skatteverket. I fjärde kapitlet analyseras och besvaras första delen av frågeställningen, det vill säga hur dispens från låneförbudet tillämpas i praktiken. I avsnitt 4.1 förekommer inslag av fakta, resterande delar av kapitlet är analyserande. Femte kapitlet besvarar den andra delen av problemformuleringen, det vill säga om dispensmöjligheten skulle kunna tillämpas i större utsträckning än det görs idag. Avsnitt 5.1 är tillsammans med resterande delar i uppsatsen grunden för att analysera och besvara frågan, vilket sker genom analys i avsnitt 5.2-5.4. I sjätte kapitlet sker en redogörelse av slutsatserna och en avslutande reflektion.

²¹ Sandgren, *Vad är rättsvetenskap?* (2009), s. 10-12.

2 Låneförbudet

2.1 Låneförbudets uppkomst

Reglerna om låneförbud har inte alltid funnits i ABL, till en början kunde ett aktiebolag ge ett penninglån till sina aktieägare. Om den som tagit lånet inte var återbetalningsduglig ansågs dock en förtäckt vinstutdelning föreligga.²² Förslaget om låneförbud kom år 1971 i och med en översyn av 1944 års aktiebolagslag, det hade uppmärksammats att lån från aktiebolag kunde skada bolagets kreditvärdighet. Ett låneförbud ansågs så pass angeläget att det behandlades omedelbart och förslaget infördes redan år 1973.²³ Låneförbudets uppkomst sägs ha två olika syften, nämligen att skydda bolagets borgenärer från att det bundna kapitalet utnyttjas och att hindra skatteflykt.²⁴ Låneförbudet har blivit en omstridd regel och det har bland annat ansetts vara förkastligt att försöka förhindra skatteplanering genom en civilrättslig regel i ABL.²⁵

Den första grunden till låneförbudet var således att hindra aktieägare och andra från att förvärva lån från ett aktiebolag med avsikten att konsumera lånet privat.²⁶ En person skulle inte kunna driva ett aktiebolag med frihet från personligt betalningsansvar, samtidigt som stora delar av bolagets tillgångar var en fordran till honom själv.²⁷ Bolagets kreditvärdighet ansågs då vara beroende av aktieägarens kreditvärdighet om aktieägaren lånade pengar av bolaget.²⁸ Att en aktieägare fortsatt skulle ha möjlighet att förvärva lån för privat konsumtion ansågs strida mot aktiebolagslagstiftningens grunder.²⁹ En lagändring ansågs därför nödvändig, ett låneförbud skulle skapa skydd för borgenärerna genom att bolagets bundna kapital inte fick belastas genom lån till aktieägare eller styrelseledamöter utan att betryggande säkerhet fanns. Lagstiftaren ansåg att de som ville driva ett företag där bolagets kreditvärdighet var beroende av ägarnas kreditvärdighet borde använda en företagsform där de inte var begränsat personligt betalningsansvariga.³⁰

²² Lindskog, *Aktiebolagslagen. 12:e och 13:e kapitlet, Kapitalskydd och likvidation* (1995), s. 151.

²³ Grosskopf, *Vinstbolag: aktiebolags- och skatterättsliga frågor* (1989), s. 25-26.

²⁴ Prop. 2004/05:85, s. 427. Samt, Löfgren, *Personligt ansvar vid likvidationsplikt, värdeöverföringar, företrädaransvar samt skattefrågor vid obestånd* (2016), s. 91.

²⁵ Prop. 2004/05:85, s. 427.

²⁶ Prop. 1973:93, s. 91.

²⁷ Prop. 1973:93, s. 90.

²⁸ Grosskopf, *Vinstbolag: aktiebolags- och skatterättsliga frågor* (1989), s. 26.

²⁹ Prop. 1973:93, s. 90. Samt, SOU 1971:15, s. 322.

³⁰ Prop. 1973:93, s. 90-91.

Den andra anledningen till låneförbudets införande var att lån från aktiebolag ledde till en växande skatteflykt. Bakgrunden var att aktieägare i familjeföretag hade börjat utnyttja möjligheten att låna pengar från bolaget istället för att ta ut lön. När skulden till bolaget var för stor såldes aktierna och lånet betalades av med köpeskillingen, vilket var skattemässigt fördelaktigt.³¹

När utredningen föreslog att låneförbudet skulle införas i ABL var det som en regel, inte uppdelat i ett närståendelåneförbud och ett förvärvslåneförbud som det är idag.³² I propositionen presenterades dock två låneförbudsregler.³³ I doktrin och förarbeten kallas förfarandet låneförbudet även om det är uppdelat i närståendelåneförbudet och förvärvslåneförbudet, således står det låneförbudet, inte låneförbuden, när jag i uppsatsen syftar på både närståendelåneförbudet och förvärvslåneförbudet. Ytterligare en situation avvek från utredningsförslaget, nämligen att lån med fullgod säkerhet och ränta som var marknadsmässig skulle träffas av låneförbudet. Det skulle således inte spela någon roll om ett lån föll inom bolagets utdelningsbara belopp vid bedömningen av om ett förbjudet lån förelåg.

Möjligheten att ansöka om dispens från låneförbudet har funnits sedan låneförbudet infördes i ABL år 1973.³⁴ Från början var det länsstyrelsen i det län där bolagets styrelse hade sitt säte som prövade en dispensansökan.³⁵ Idag prövas en dispensansökan hos Skatteverket. År 1977 utvidgades förutsättningarna för dispens från förvärvslåneförbudet. I och med ändringen skulle dispens medges vid förvärv av aktier i bolaget om särskilda omständigheter förelåg, vilket var ett lägre krav än synnerliga skäl. Ändringen infördes för att dispensmyndigheten lättare skulle kunna medverka till att företag bevarades inom familjen eller övergick till en seriös köpare. Syftet med bestämmelsen var att regeln skulle bli mer liberal efter förändringen.³⁶ Tidigare hade det föreskrivits att lån skulle hållas inom ramen för bolagets fria egna kapital för att dispens skulle medges. Den mildare bestämmelsen gällande förvärvslåneförbudet kan ha lett till att ett lån enligt förvärvslåneförbudet inte tvunget måste ligga inom det fria egna kapitalet i bolaget om synnerliga skäl föreligger.³⁷ Det är dock svårt

³¹ Grosskopf, *Vinstbolag: aktiebolags- och skatterättsliga frågor* (1989), s. 26.

³² SOU 1971/15, s. 322-323.

³³ Prop. 1973:93, s. 92.

³⁴ Lindskog, *Aktiebolagslagen. 12:e och 13:e kapitlet, Kapitalskydd och likvidation* (1995), s. 184.

³⁵ Prop. 1975:103, s. 497.

³⁶ Prop. 1977/78:41, s. 24-25.

³⁷ Karlsson, *Dispenser från låneförbudet enligt aktiebolagslagen* (1981), s. 48.

att påvisa att förändringen skulle ha lett till att det är enklare att medges dispens från förvärvslåneförbudet.³⁸

2.2 Låneförbudet i ABL

2.2.1 Närståendelåneförbudet

Låneförbudet i 21 kapitlet ABL består av närståendelåneförbudet, även kallat det generella låneförbudet samt förvärvslåneförbudet, även kallat det särskilda låneförbudet. Närståendelåneförbudet regleras i 21 kapitlet 1 § ABL och innebär att aktiebolag eller annat bolag i samma koncern inte får lämna penninglån till en aktieägare, styrelseledamot, verkställande direktör eller revisor. Förbudet omfattar även närstående till de omnämnda personerna. Som närstående räknas den som är gift eller sambo, släkt i upp- eller nedstigande led eller besvägrad med någon av de omnämnda. Förbudet omfattar även lån till juridiska personer som någon i den nämnda kretsen har ett bestämmande inflytande över. Ovanstående personer brukar kallas den förbjudna kretsen.³⁹ En bakomliggande orsak till närståendelåneförbudet är att det annars vid kreditgivning till aktieägare eller aktieägares närstående finns en överhängande risk att kreditvärdighetsprövningen inte blir så omfattande som den borde.⁴⁰ År 2015 avgjordes ett rättsfall i Högsta domstolen (HD) som bedömde vilken tidpunkt som är avgörande för om någon ska anses ingå i den förbjudna kretsen eller inte. HD kom fram till att om en låntagare, när ett bindande låneavtal ingåtts, står utanför den förbjudna kretsen ska lånet inte omfattas av låneförbudet. Således är det tidpunkten när låneavtalet ingås som är avgörande för bedömningen om ett förbjudet låneavtal föreligger eller inte.⁴¹ I förarbeten diskuteras vilka efterforskningar som behöver göras för att avgöra om den tilltänkta låntagaren ingår i den förbjudna kretsen. Bolagets gäldenärer känner inte alltid till släktingars eventuella aktieinnehav eller styrelseuppdrag. Med hänsyn till den personliga integriteten bör inte personer behöva lämna uppgifter till varandra om sina ekonomiska förhållanden. Bolagets låntagare ska därmed inte anses skyldiga att efterforska om de på grund av närståendes innehav inkluderas i den förbjudna kretsen, även bolaget ska kunna utgå från kända förhållanden.⁴²

³⁸ Karlsson, *Dispenser från låneförbudet enligt aktiebolagslagen* (1981), s. 55.

³⁹ Rodhe & Skog, *Rodhes aktiebolagsrätt* (2018), s. 108.

⁴⁰ Prop. 1973:93, s. 91. Samt, Lindskog, *Aktiebolagslagen. 12:e och 13:e kapitlet, Kapitalskydd och likvidation* (1995), s. 153-154.

⁴¹ NJA 2015 s. 578, på s. 586.

⁴² Prop. 1975:103, s. 488.

Närståendelåneförbudet medför att en redan befintlig skuldförbindelse inte får övertas av någon som tillhör den förbjudna kretsen.⁴³ Det bör uppmärksammas att bolagets revisor inte ingår i den förbjudna kretsen, vilket skulle kunna innebära att revisorn kan ta lån från bolaget. En person som står i låneskuld till bolaget eller annat bolag i samma koncern får dock inte vara revisor i det bolaget, 9 kapitlet 17 § 7 punkten ABL.

Bestämmelserna om penninglån i 21 kapitlet 1-2 §§ ABL omfattar även ställande av säkerhet för penninglån enligt 21 kapitlet 3 § ABL. Med ställande av säkerhet avses borgen, pant och olika typer av garantiåtaganden.⁴⁴ Bestämmelsen finns för att ett ställande av säkerhet kan vara lika riskfyllt för borgenärer som ett penninglån.⁴⁵

Undantag från närståendelåneförbudet regleras i 21 kapitlet 2 § ABL. Förbudet gäller inte lån till kommun, landsting eller kommunalförbund, lån i en koncern i vilken det långivande bolaget ingår, lån som betingas av affärsmässiga skäl och är avsett för gäldenärens rörelse, lån som tagits upp av riksgäldskontoret samt lån till aktieägare som äger mindre än en procent i bolaget. Lån som lämnas med åberopande av att de omfattas av undantaget i 2 § ska tas upp i en intern förteckning, 21 kapitlet 10 § ABL. Syftet med förteckningen är att hindra personer från att missbruka undantaget från närståendelåneförbudet.⁴⁶ Den interna förteckningen ska redogöra för vilka förskott, lån och säkerheter som lämnats under räkenskapsåret, samt vilka som finns kvar från tidigare räkenskapsår. Förteckningen ska bevaras under minst tio år, 21 kapitlet 10 § 4 stycket ABL. Med hänsyn till den personliga integriteten är förteckningen inte offentlig. Emellertid ska bolagets revisor och Skatteverket ha tillgång till förteckningen.⁴⁷

Vid tillämpning av närståendelåneförbudet och undantaget från koncernlån i 21 kapitlet 2 § 2 punkten ABL var det förr koncerndefinitionen i 1 kapitlet 11 § ABL som tillämpades. Om moderbolaget var ett utländskt företag förelåg inte en koncern.⁴⁸ I 21 kapitlet 2 § 2 stycket finns det nu ett komplement till koncerndefinitionen i paragrafens första stycke, andra

⁴³ Löfgren, *Personligt ansvar vid likvidationsplikt, värdeöverföringar, företrädaransvar samt skattefrågor vid obestånd* (2016), s. 92.

⁴⁴ Nerep, *Aktiebolagsrättsliga studier: särskilt om kapitalskyddet* (1994), s. 283.

⁴⁵ Prop. 1973:93, s. 135. Samt, Kedner, Roos & Skog, *Aktiebolagslagen med kommentarer. D. 2, (10-19 kap.) : med kommentar* (1996), s. 138.

⁴⁶ Rodhe & Skog, *Rodhes aktiebolagsrätt* (2018), s. 110 och s. 117.

⁴⁷ Prop. 1973:93, s. 136.

⁴⁸ Nerep & Samuelsson, *Aktiebolagslagen: en lagkommentar. D. 2, Kapitel 11-22* (2009), s. 438-439.

punkten. Tillägget innebär att andra företagsgrupper än tidigare likställs med en koncern, exempelvis om moderbolaget är en svensk juridisk person som är bokföringsskyldig enligt bokföringslagen, det vill säga ett handelsbolag eller en ekonomisk förening kan vara en del i en koncern. Även en utländsk koncern likställs med en svensk koncern i vissa fall om den har hemvist i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Avslutningsvis omfattas även kommun, landsting och kommunalförbund av koncernundantaget.

När ABL förändrades år 2005 förtydligades det vad som menas med affärsmässiga skäl i 21 kapitlet 2 § 3 punkten ABL. Undantag från närståendelåneförbudet kan endast motiveras om lånet anses vara till nytta för det bolag som utfärdar lånet. Därför ska lånet vara affärsmässigt motiverat för bolaget som lånar ut tillgångarna, inte för låntagaren.⁴⁹ För att ett bolag ska omfattas av undantaget avseende affärsmässiga skäl, så kallat kommersiellt lån, måste rörelsen existera vid lånetillfället. Undantagsbestämmelsen omfattar således inte lån i syfte att gäldenären ska starta en ny rörelse.⁵⁰ I en hovrättsdom gjordes bedömningen att den som ska säkra bevisningen om att ett undantag från låneförbudet föreligger, är den som lättast har möjlighet att säkra bevisningen för det.⁵¹ Ett kommersiellt lån måste uteslutande vara avsett för gäldenärens rörelse, formuleringen avser främst att förhindra lån för privat konsumtion, vilket innebär att lånets koppling till rörelsen inte måste vara av mer kvalificerat slag än så.⁵² Låneförbudet är straffsanktionerat, vilket enligt Löfgren borde innebära att betydelsen av affärsmässiga skäl, om den är oklar, bör tolkas enligt straffrättsliga tolkningsmetoder. Betydelsen av affärsmässiga skäl bör således tolkas restriktivt och enligt sin bokstav.⁵³

2.2.2 Förvärvslåneförbudet

Förvärvslåneförbudet regleras i 21 kapitlet 5 § ABL och innebär att ett aktiebolag inte får ge förskott, lämna lån eller ställa säkerhet för lån i syfte att gäldenärer eller någon närstående till gäldenärerna ska förvärva aktier i bolaget eller överordnat bolag i samma koncern. När ABL förändrades år 2005 ändrades regeln för att överensstämja med artikel 21.1 i Europeiska gemenskapens (EG:s) andra bolagsdirektiv.⁵⁴ I och med förändringen ska bestämmelsen tolkas som att aktiebolaget inte på något sätt får ställa medel till förfogande för förvärv av

⁴⁹ Prop. 2004/05:85, s. 431-432.

⁵⁰ Prop. 2004/05:85, s. 804.

⁵¹ Hovrätten för Västra Sverige, dom den 2016-10-21, mål nr. T 4834-15, s. 4.

⁵² Prop. 1973:93, s. 134 och prop. 2004/05:85, s. 804.

⁵³ Löfgren, *Personligt ansvar vid likvidationsplikt, värdeöverföringar, företrädaransvar samt skattefrågor vid obestånd* (2016), s. 96.

⁵⁴ Rådets andra direktiv 77/91 EEG av den 13 december 1976, idag ersatt av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/1132 av den 14 juni 2017.

bolaget eller överordnat bolag i en koncern. I bestämmelsen har ordet överordnat lagts till, följaktligen omfattas ett lån som lämnas för att låntagaren ska förvärva aktier i ett moderbolag av förbudet, men inte ett dotterbolag. Det framgår att lagstiftaren avsett att förbudet i och med ordet överordnat ska omfatta systerbolag.⁵⁵ Det anses dock tvivelaktigt att lagtexten kan ges den innebörden.⁵⁶ Det har ifrågasatts om ett systerbolag kan anses vara ett överordnat bolag, då det måste anses vara ett sidoordnat bolag. Skatteverket har i ett uttalande år 2009 gjort bedömningen att lagtextens ordalydelse inte inbegriper systerbolag i begreppet överordnat bolag.⁵⁷ Eftersom systerbolag inte inryms i begreppet överordnat faller det inte in under förvärvslåneförbudet och dispens behöver således inte sökas då förfarandet är tillåtet.⁵⁸

Förvärvslåneförbudets uppkomst har sin förklaring i det så kallade Sueciafallet⁵⁹ där det visades att det kan vara lockande att vid företagsöverlåtelser finansiera ett aktieförvärv med ett lån från det tilltänkta bolaget. Det vill säga att bolaget förvärvas med dess egna tillgångar. Risken med den här typen av förfarande är att aktiekapitalets täckning försvagas.⁶⁰ Vid implementeringen av EG:s andra bolagsdirektiv, var det tal om att förvärvslåneförbudet skulle tas bort. Direktivet berörde endast publika bolag, men lagstiftaren ansåg att strävan skulle ske mot att privata och publika bolag skulle ha så enhetliga regleringar som möjligt. Skyddet regeln gav ansågs dock mer angeläget än en enhetlig reglering, vilket gjorde att förvärvslåneförbudet kvarstod, eftersom det var en viktig regel för de mindre bolagen, vid exempelvis generationsskiftet.⁶¹

Ett lån som lämnas efter att ett förvärv är fullbordat omfattas inte av förvärvslåneförbudet. Lånet kan dock strida mot närståendelåneförbudet, eftersom aktieägaren efter förvärvet ingår i den förbjudna kretsen. Är det ett aktiebolag som har förvärvat andelarna kan reglerna om koncernlån i 21 kapitlet 2 § 2 punkten ABL åberopas.⁶² Förvärvslåneförbudet omfattar inte, enligt Skog, den situationen att koncernbolag A ger ett tillåtet lån till koncernbolag B, där syftet med lånet är att hjälpa koncernbolag B att betala en skuld som det har på grund av ett

⁵⁵ Prop. 2004/05:85, s. 805-806.

⁵⁶ Andersson, Johansson & Skog, *Aktiebolagslagen: en kommentar. Del 2, kap. 11-22, med supplement 12, april 2017* (2017), s. 21:16.

⁵⁷ Skatteverkets ställningstagande, Dnr 131 373903-09/111.

⁵⁸ Löfgren, *Personligt ansvar vid likvidationsplikt, värdeöverföringar, företrädaransvar samt skattefrågor vid obestånd* (2016), s. 96-97.

⁵⁹ NJA 1951 s. 6.

⁶⁰ Sandström, *Svensk aktiebolagsrätt* (2017), s. 337.

⁶¹ Prop. 1993/94:196, s. 131.

⁶² Grosskopf, *Vinstbolag: aktiebolags- och skatterättsliga frågor* (1989), s. 35.

redan genomfört förvärv av aktier i koncernbolag A. För att en sådan situation inte ska omfattas av förvärvslåneförbudet krävs det att det har varit en seriös kreditgivning där kreditgivaren har stått en verklig kreditrisk. Det innebär att kreditgivaren, för att situationen ska falla utanför förvärvslåneförbudet, inte från början får ha varit säker på att få betalning ur de medel som B lånat från A.⁶³

Vid förvärvslåneförbudet gäller andra undantag än vid närståendelåneförbudet. Förvärvslåneförbudet gäller inte om gäldenären är anställd i bolaget eller i ett annat bolag i samma koncern, om värdet på lånet inte överstiger två prisbasbelopp eller om erbjudandet riktar sig till minst hälften av de anställda i bolaget. Lånet måste vidare betalas tillbaka inom fem år genom regelbundna amorteringar, 21 kapitlet 6 § ABL. Lån till anställda får dock inte lämnas om det därefter inte finns full täckning för bolagets bundna egna kapital, 21 kapitlet 6 § 2 stycket ABL.

2.2.3 Rättsföljder vid överträdelse av låneförbudet

Den civilrättsliga rättsföljden om ett aktiebolag har lämnat ett lån som faller under låneförbudet och därmed strider mot bestämmelserna i 21 kapitlet ABL, är att mottagaren ska återbära det den har mottagit, 21 kapitlet 11 § ABL. Det gäller vid överträdelse av både närståendelåneförbudet och förvärvslåneförbudet. Rättsföljden inträder oavsett om den som mottagit lånet har varit i ond eller god tro. Om en styrelseledamot eller en VD medvetet har medverkat till ett beslut om ett förbjudet lån, kan situationen också falla under skadeståndsreglerna i 29 kapitlet ABL. Aktieägare kan också ådra sig ett skadeståndsansvar i somliga situationer.⁶⁴

De civilrättsliga reglerna ansågs dock inte tillräckliga för att upprätthålla respekten för låneförbudet, utan förbudet kompletterades med en straffsanktion. Straffsanktionen motiveras av att låneförbudet har betydelse för motverkande av ekonomiska oegentligheter, exempelvis oseriös handel med lagerbolag, vilket gör att respekten för låneförbudet bör upprätthållas.⁶⁵

Den straffrättsliga rättsföljden av ett förbjudet lån regleras i 30 kapitlet 1 § 4 punkten ABL. Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot låneförbudet döms till böter eller fängelse i högst ett år. Ansvar för överträdelse av låneförbudet kan åläggas den som beslutar om att utge ett lån från bolaget, eller i kraft av sin ställning får annan att utge ett lån.

⁶³ Rodhe & Skog, *Rodhes aktiebolagsrätt* (2018), s. 111.

⁶⁴ Prop. 2004/05:85, s. 808.

⁶⁵ Prop. 2004/05:85, s. 435.

Överträdelse av låneförbudet kräver minst två medverkande, en företrädare för bolaget och en låntagare. Den straffrättsliga påföljden riktas endast mot företrädaren för bolaget.⁶⁶ Låntagaren kan inte som utomstående omfattas av den straffrättsliga påföljden för att ha tagit emot lånet. Däremot kan låntagaren omfattas av de straffrättsliga påföljderna om låntagaren är styrelseledamot eller på annat sätt har en sådan ställning i bolaget att han kunnat medverka till beslut om lånet.⁶⁷ Om en revisor upptäcker att överträdelse av låneförbudet har skett ska han ange det i revisionsberättelsen, 9 kapitlet 33 § 2 stycket ABL. Revisorn har dock ingen skyldighet att vidta åtgärder om det endast finns en misstanke om överträdelse av låneförbudet, 9 kapitlet 42 § ABL.

2.3 Låneförbudet i IL

2.3.1 Behovet av beskattning av ett förbjudet lån

Ett av syftena med låneförbudet var att förhindra skatteundandragande, ändock kompletterades inte de aktiebolagsrättsliga bestämmelserna med några särskilda skatteregler vid införandet år 1973.⁶⁸ När låneförbudet infördes började diskussionen om hur de förbjudna lånen skulle hanteras skattemässigt. Beredningen var oenig om beskattningen, vissa ansåg det oskäligt att förfarandet utöver straffrättsliga sanktioner även skulle kunna ge upphov till beskattning.⁶⁹ År 1975 tillkom uttryckliga skatteregler för förbjudna lån.⁷⁰ Därutöver infördes det en skattesanktion för de förbjudna lånen.⁷¹ Låntagarnas intäkter vid ett förbjudet lån ansågs inte vara hänförliga till inkomstslaget tjänst, eftersom lånet kunde lämnas till någon som inte var anställd i bolaget. Intäkten blev istället hänförligt till inkomstslaget tillfällig förvärvsverksamhet och beskattades därefter.⁷² Tidigare löd regeln att beskattning inte skedde till den del som lånet återbetalats.⁷³

De skatterättsliga reglerna ändrades år 1990. En ny regel infördes som innebar att ett förbjudet lån skulle beskattas som inkomst av tjänst hos låntagaren. Förelåg synnerliga skäl mot beskattning skulle beskattning kunna underlåtas i vissa situationer.⁷⁴ År 1999 utvidgades

⁶⁶ Prop. 1975:103, s. 576.

⁶⁷ Grosskopf, *Vinstbolag: aktiebolags- och skatterättsliga frågor* (1989), s. 39.

⁶⁸ Samuelson, *Lån från utländska bolag - utvidgade skatteregler och pågående processer*, Skattenytt 2010, s. 6.

⁶⁹ Prop. 1975/76:79, s. 92.

⁷⁰ Samuelson, *Lån från utländska bolag - utvidgade skatteregler och pågående processer*, Skattenytt 2010, s. 6.

⁷¹ Andersson, Saldén-Enérus & Tivéus, *Inkomstskattelagen: en kommentar. D. 1, 1-28 kap.* (2017), s. 363.

⁷² Prop. 1975/76:79, s. 92.

⁷³ Prop. 1989/90:110, s. 678.

⁷⁴ Prop. 1989/90:110, s. 678.

reglerna och avsåg därefter även juridiska personer.⁷⁵ I och med ytterligare lagändringar år 2009 omfattades även lån från vissa utländska juridiska personer. Det som föranledde förändringarna i skattereglerna var den omfattande skatteplanering som skett, där svenska privatpersoner lånat tillgångar från egna bolag i utlandet. Bakgrunden var att svenska fåmansbolag hade organiserats via holdingbolag i utlandet där det inte funnits ett generellt förbud mot lån från bolaget till dess aktieägare.⁷⁶

I och med en proposition till IL föreslogs en förändring som innebar att kopplingen mellan det civilrättsliga låneförbudet och skattereglerna avskaffades. Remissinstanserna var dock negativa till förändringen, eftersom de ansåg att de existerande reglerna var välformulerade och fullt tillräckliga för att ABL:s regler om låneförbud skulle efterlevas.⁷⁷ År 2012 lade Justitiedepartementet (Ju) fram en promemoria med ett förslag som innebar att de civilrättsliga och skatterättsliga reglerna skulle skiljas åt. I promemorian föreslogs att aktiebolag skulle ha större möjlighet till närståendelån och förvärvslån genom att de nuvarande låneförbudsreglerna slopades. I och med det ansåg Ju att särskilda regler för beskattning av penninglån skulle införas som var helt frikopplade från ABL:s regler, förslaget har dock inte införts.⁷⁸

2.3.2 När ett förbjudet lån ska beskattas enligt gällande rätt

De civilrättsliga reglerna om låneförbud avgör om ett lån är ett förbjudet lån, medan de skatterättsliga reglerna avgör om lånet ska beskattas. De skatterättsliga reglerna återfinns i 11 kapitlet 45 § IL och 15 kapitlet 3 § IL. Ett förbjudet lån som ska tas upp av en privatperson i inkomstslaget tjänst ska beskattas enligt 11 kapitlet IL, om det inte finns synnerliga skäl som talar mot beskattning. Ett förbjudet lån på grund av näringsverksamhet ska tas upp i inkomstslaget näringsverksamhet och beskattas enligt 15 kapitlet IL med hänvisning från 13 kapitlet 3 § IL, det gäller dock inte om låntagaren är ett aktiebolag eller om det föreligger synnerliga skäl som talar mot att lånet tas upp som intäkt.

År 2009 utvidgades bestämmelsen i 11 kapitlet 45 § IL till att även omfatta lån från utländska motsvarigheter till aktiebolag. Förändringen genomfördes för att skattereglerna skulle vara likformiga och neutrala för lånetransaktioner i svenska bolag och gränsöverskridande

⁷⁵ Andersson, Saldén-Enérus & Tivéus, *Inkomstskattelagen: en kommentar. D. 1, 1-28 kap.* (2017), s. 368.

⁷⁶ Samuelson, *Lån från utländska bolag - utvidgade skatteregler och pågående processer*, Skattenytt 2010, s. 3.

⁷⁷ Prop. 1999/2000:15, s. 79-80.

⁷⁸ Ds Ju2009/3395L1, s. 24.

transaktioner.⁷⁹ Skatteverket hade uppmärksammat att det under senare år blivit vanligare att skatteplanera genom att organisera ägandet av svenska företag via utländska holdingbolag. Genom att överlåta ett svenskt bolag till ett utländskt holdingbolag kunde många skattefördelar utnyttjas, vilket var det Skatteverket ville förhindra genom ändringen av 11 kapitlet 45 § IL. Genom att kringgå låneförbudet kunde företag undgå den dubbelbeskattning som skulle ske enligt svenska skatteregler.⁸⁰ Bestämmelsen gäller endast om lånebeloppet hade tagits upp som intäkt om det utländska företaget varit ett svenskt aktiebolag.⁸¹

Grundprincipen när det gäller beskattning av ett förbjudet lån är att det är fråga om ett definitivt uttag av medel som tillhör bolaget. Om ett förbjudet lån senare betalas tillbaka ska bedömningen huruvida det ska utesluta beskattning bedömas restriktivt. Däremot torde beskattning undgås om lånet återbetalas före utgången av låntagarens beskattningsår, förutsatt att återbetalningen ska vara definitiv.⁸² I en kammarrättsdom konstaterades det att det endast är de lån som har uppkommit under ett visst beskattningsår som ska beskattas för just det året. Det innebär att en låntagare endast ska beskattas för den förändring som sker på avräkningskontot under året.⁸³

Det finns fyra domar från år 2004 där högsta förvaltningsrätten⁸⁴ prövar om det föreligger synnerliga skäl mot beskattning eller inte. De fyra rättsfallen är vägledande för bedömningen om när synnerliga skäl föreligger enligt IL. I ett av rättsfallen ansåg domstolen att synnerliga skäl för beskattning förelåg vid bedömning av lånevillkoren. Lånet hade tagits för handpenning vid köp av en lägenhet i Spanien, ränta skulle utgå och låntagarens bostadsrätt i Sverige pantsattes som säkerhet för lånet. Så snart låntagaren sålt bostadsrätten i Sverige återbetalades lånet.⁸⁵ I de tre övriga rättsfallen ansåg domstolen att det inte förelåg synnerliga skäl mot beskattning. I det första av rättsfallen kom domstolen fram till att det inte förelåg synnerliga skäl mot beskattning vid kvittning av bokslut i efterhand.⁸⁶ I det andra rättsfallet ansågs synnerliga skäl inte föreligga för att undgå beskattning, eftersom lånet tagits utan

⁷⁹ Prop. 2009/10:12, s. 14.

⁸⁰ Prop. 2009/10:12, s. 13-14.

⁸¹ Löfgren, *Personligt ansvar vid likvidationsplikt, värdeöverföringar, företrädaransvar samt skattefrågor vid obestånd* (2016), s. 142-143.

⁸² Prop. 1989/90:110, s. 600. Samt, Bergström, *Ogiltighet ur civilrättslig och skatterättslig synvinkel* (1984), s. 205.

⁸³ Kammarrätten i Stockholm, dom den 2002-05-27, mål nr. 8713-1999, s. 3.

⁸⁴ Fram till år 2011 Regeringsrättens årsbok (RÅ).

⁸⁵ RÅ 2004 ref. 116.

⁸⁶ RÅ 2004 ref. 114.

anknytning till företagets verksamhet. Lånet hade tagits för att betala aktieägarens privata skatteskuld.⁸⁷ I det tredje och sista rättsfallet ansåg domstolen att det inte förelåg synnerliga skäl mot beskattning, eftersom lånet var att se som ett förbjudet lån. Bedömningen skedde genom att granska bolagets bokföring och revisionsberättelse. Ägaren betalade tillbaka lånet inom ett halvår, men det innebar ändå inte att det förelåg synnerliga skäl mot beskattning.⁸⁸

⁸⁷ RÅ 2004 not. 192.

⁸⁸ RÅ 2004 ref. 115.

3 Dispens från låneförbudet

3.1 Allmänt om dispens från låneförbudet i ABL

I 21 kapitlet 8 § ABL anges att det finns möjlighet att ansöka om dispens från låneförbudet. För att dispens ska medges från närståendelåneförbudet i 21 kapitlet 1 och 3 §§ ABL måste det föreligga synnerliga skäl. Möjligheten till dispens ska således tillämpas mycket restriktivt vid närståendelån.⁸⁹ Dispens från förvärvslåneförbudet i 21 kapitlet 5 § ABL ska medges på grund av särskilda omständigheter, vilket är ett lägre ställt krav än dispens från närstående-låneförbudet. Ansökan om dispens från låneförbudet sker till Skatteverket. Dispens från låneförbudet kan endast medges för privata aktiebolag, se artikel 23.1 EG:s andra bolagsrättsliga direktiv och 21 kapitlet 12 § ABL.⁹⁰ Om dispens ges för ett förbjudet lån ses inte lånet längre som förbjudet, utan blir i och med beviljad dispens ett tillåtet lån.⁹¹

Vid ansökan om dispens från låneförbudet ska bolagets kända borgenärer höras. Om en borgenär begär att deras fordran ska betalas, eller att en betryggande säkerhet ska ställas, måste bolaget fullgöra det innan en ansökan om dispens får bifallas, 21 kapitlet 9 § ABL. Om bolaget kan visa att borgenärernas ställning uppenbart inte påverkas av att dispens från låneförbudet medges, eller att bolaget saknar borgenärer, måste borgenärerna inte höras. Om förevarande undantagsbestämmelse inte fanns skulle bolag med många borgenärer i praktiken aldrig kunna medges dispens från låneförbudet.⁹² Dispensmyndigheten har även möjlighet att vägra dispens om den allmänna aktiebolagsrättsliga grunden om aktiers lika rätt i 4 kapitlet 1 § ABL inte efterlevs.⁹³ Dispens från låneförbudet befriar således inte företaget från skyldigheten att efterfölja de gällande minoritetsskyddsreglerna. Viktigt att tänka på är generalklausulerna i 7 kapitlet 47 § ABL och 8 kapitlet 41 § ABL, vilka förbjuder beslut eller verkställighetsåtgärder som leder till en otillbörlig särbehandling av en aktieägare. Lindskog hävdar att dispensmyndigheten alltid bör villkora dispensen med att samtliga aktieägare ska ha godkänt den, annars finns det risk att dispens från låneförbudet leder till att någon av minoritetsskyddsreglerna åsidosätts. Han anser att det finns en risk att aktieägare vid en tvist åberopar dispensen som en bekräftelse på att minoritetens intresse inte har åsidosatts.⁹⁴ I

⁸⁹ Prop. 1973:93, s. 135. Samt, Kedner, Roos & Skog, *Aktiebolagslagen med kommentarer. D. 2, (10-19 kap.) : med kommentar* (1996), s. 144.

⁹⁰ Prop. 2004/05:85, s. 433-434 och prop. 1993/94:196, s. 176.

⁹¹ Lindskog, *Aktiebolagslagen. 12:e och 13:e kapitlet, Kapitalskydd och likvidation* (1995), s. 185.

⁹² Rodhe & Skog, *Rodhes aktiebolagsrätt* (2018), s. 114.

⁹³ Prop. 1973:93, s. 136.

⁹⁴ Lindskog, *Aktiebolagslagen. 12:e och 13:e kapitlet, Kapitalskydd och likvidation* (1995), s. 187.

doktrin framgår det att det anses lämpligt att revisorn, om bolaget har en revisor, uttalar sig om lånet och att revisorns uttalande i ärendet i sådana fall har stor betydelse.⁹⁵

Ansökan om dispens ska ske innan bolaget lämnar ett lån eller ställer en säkerhet. Det kan dock förekomma situationer där en ansökan om dispens inkommer först efter att lån tagits eller säkerhet ställts. Det är inte uteslutet att få dispens i efterhand, men i så fall måste en sent inkommen dispensansökan bero på exempelvis bolagsledningens okunskap om låneförbudet som senare har uppmärksamats av bolagets revisor.⁹⁶ Efter en genomgång av de senaste fem årens dispensbeslut framgår det att ansökningar sker innan ett lån har genomförts. Även Högstedt, som handlägger dispensärenden hos Skatteverket, uppfattar det som att de ansökningar som inkommer till Skatteverket avser lån som ännu inte har genomförts och att det således inte är vanligt att ansöka om dispens i efterhand.⁹⁷

Låneförbudet avser penninglån, men någon definition på vad som avses med penninglån finns inte i aktiebolagslagen.⁹⁸ I förarbeten ges vissa anvisningar om hur uttrycket ska tolkas. Exempelvis ska normala varukrediter inte innefattas i begreppet, inte heller förskott på lön utgör ett penninglån.⁹⁹ Vid närståendelåneförbudet ska termen penninglån inte tolkas för snävt. Begreppet innefattar inte bara fall där långivaren överför ett penningbelopp till en viss person, utan de innefattar också ett gäldenärsbyte. Exempelvis innefattar begreppet en situation där en person som faller in under den förbjudna kretsen övertar en skuld som en person utanför den förbjudna kretsen har till ett aktiebolag.¹⁰⁰

Skatteverkets beslut i ett dispensärende kan överklagas till regeringen, 31 kapitlet 5 § ABL. Enligt Högstedt är det få ärenden som överklagas till regeringen, endast två ärenden har överklagats till regeringen de senaste tre åren.¹⁰¹

⁹⁵ Lindskog, *Aktiebolagslagen. 12:e och 13:e kapitlet, Kapitalskydd och likvidation* (1995), s. 188 och Karlsson, *Dispenser från låneförbudet enligt aktiebolagslagen* (1981), s. 55.

⁹⁶ Prop. 1975:103, s. 497. Samt, Kedner, Roos & Skog, *Aktiebolagslagen med kommentarer. D. 2, (10-19 kap.) : med kommentar* (1996), s. 145.

⁹⁷ Högstedt, Skatteverket i Växjö, Intervju 11-12-2017.

⁹⁸ Nerep, *Aktiebolagsrättsliga studier: särskilt om kapitalskyddet* (1994), s. 296.

⁹⁹ Prop. 1973:93, s. 133.

¹⁰⁰ Nerep & Samuelsson, *Aktiebolagslagen: en lagkommentar. D. 2, Kapitel 11-22* (2009), s. 400.

¹⁰¹ Högstedt, Skatteverket i Växjö, Intervju 11-12-2017.

3.2 Faktorer som påverkar dispens från låneförbudet i ABL

3.2.1 Inledande kommentar om faktorer som påverkar dispens från låneförbudet i ABL

Enligt departementschefen är det viktigt att det finns en viss flexibilitet vid tillämpningen av låneförbudet, både när det gäller närståendelåneförbudet och när det gäller förvärvslåneförbudet. Utan flexibilitet finns det risk för oönskade konsekvenser.¹⁰² I vissa situationer är det av stor betydelse att bolaget kan lämna lån och ställa säkerhet för förvärv av aktier i bolaget, det är främst av betydelse vid generationsskiften i mindre företag.¹⁰³ Det är grunden till att det finns möjlighet att ansöka om dispens från låneförbudet hos Skatteverket.¹⁰⁴ Enligt Nerep visade äldre myndighetspraxis att dispens förekom mycket sällan och vid minsta risk att ansökan skedde i skatteflyktssyfte nekades dispens. Med skatteflyktssyfte avses primärt att lånet används för privat konsumtion. Till skillnad från idag var det förr vanligare att ansöka om dispens från förvärvslåneförbudet, än från närståendelåneförbudet.¹⁰⁵

3.2.2 Situationer där dispens från låneförbudet ska medges enligt lag och förarbetena

I förarbetena anges omständigheter som torde ses som synnerliga skäl eller särskilda omständigheter och som därmed ska leda till beviljad dispens från låneförbudet. En omständighet som ska beviljas dispens är ett generationsskifte som allvarligt försvåras om ett lån från bolaget inte kan komma i fråga. Det vill säga dispens från både närståendelåneförbudet och förvärvslåneförbudet ska medges om en delägare i ett familjeföretag vill utträda ur bolaget och bolaget inte kan hållas inom familjen om låneförbudet inträder.¹⁰⁶ Arvsskatt förelåg när låneförbudet infördes, men avskaffades i januari år 2005. Ett lån från företaget till arvtagarna kunde förr vara nödvändigt i ett generationsskifte, för att arvingarna skulle ha råd att betala arvsskatten, utan att behöva avyttra företaget.¹⁰⁷ Dispens från förvärvslåneförbudet torde också enligt förarbeten kunna medges i situationer där en utomstående person vill överta ett bolag och behöver låna kapital för att kunna förvärva aktierna i bolaget.¹⁰⁸

¹⁰² Prop. 2004/05:85, s. 434.

¹⁰³ Prop. 2004/05:85, s. 434 och prop. 1993/94:196, s. 131.

¹⁰⁴ Prop. 2004/05:85, s. 434.

¹⁰⁵ Nerep, *Aktieföretagsrättsliga studier: särskilt om kapitalskyddet* (1994), s. 351.

¹⁰⁶ Prop. 1977/78:41, s. 37 och prop. 2004/05:85, s. 434.

¹⁰⁷ Prop. 1973:93, s. 94.

¹⁰⁸ Prop. 1977/78:41, s. 38.

En situation där särskilda omständigheter kan anses föreligga och dispens från förvärvslåneförbudet kan bli aktuell är när en delägare i ett familjeföretag ställer krav på att bli utlöst ur företaget. Har de kvarvarande delägarna svårt att hitta medel för att finansiera den utträdande delägaren, borde de ha möjlighet att finansiera utträdet genom att låna medel ur företaget. Även ur borgenärssynpunkt är det viktigt att möjligheten till dispens från låneförbudet medges för att en ägarförändring ska genomföras så smärftfritt som möjligt.¹⁰⁹

En annan situation där dispens från låneförbudet kan medges är om en anställd, som även utsetts till styrelseledamot med stöd av lagen om styrelserepresentation för de privatanställda, vill ta ett lån. Ett aktiebolag kan ge ett lån till en anställd i bolaget, för privat konsumtion, även om den anställda har ett visst aktieinnehav, 21 kapitlet 2 § 3 stycket ABL. Problem uppstår dock om den anställda har utsetts till styrelseledamot, eftersom låneförbudet blir gällande. Dispens bör dock ges om långivningen kan anses betingad av personalpolitiska skäl och tillkomma styrelseledamoten i hans egenskap av anställd i bolaget.¹¹⁰ Ett sådant dispensärende har inte förekommit de senaste fem åren.

Dispensmöjligheten vid lån för förvärv av aktier ska tillämpas mer restriktivt om förvärvaren av aktierna är en utomstående person, det vill säga inte ingår i närstående kretsen.¹¹¹ Dispens bör dock i viss utsträckning kunna medges även för en utomstående person. I en sådan situation är villkor viktiga för att förvärvaren inte ska utnyttja situationen för privat konsumtion. Exempel på villkor är att större delen av köpeskillingen ska betalas kontant.¹¹²

3.2.3 Förutsättningar för dispens från låneförbudet

För att få dispens från närståendelåneförbudet eller förvärvslåneförbudet krävs ofta att låntagaren ställer fullgod säkerhet för lånet. Det finns dock vissa situationer där kraven på fullgod säkerhet kan mildras eller helt efterges.¹¹³ Förarbeten exemplifierar inte någon specifik situation, men det som kan utläsas är att kravet på säkerhet kan minska: om det inte finns några borgenärer i bolaget, låntagaren har goda möjligheter att betala tillbaka lånet eller om lånet är kortfristigt. Fullgod säkerhet kan efterges när en låntagare tar över ett lån från en

¹⁰⁹ Prop. 1973:93, s. 94-95.

¹¹⁰ Prop. 1975:103, s. 497.

¹¹¹ Lindskog, *Aktiebolagslagen. 12:e och 13:e kapitlet, Kapitalskydd och likvidation* (1995), s. 186.

¹¹² Kedner, Roos & Skog, *Aktiebolagslagen med kommentarer. D. 2, (10-19 kap.) : med kommentar* (1996), s. 144.

¹¹³ Prop. 1977/78:41, s. 38. Samt, Lindskog, *Aktiebolagslagen. 12:e och 13:e kapitlet, Kapitalskydd och likvidation* (1995), s. 187.

tidigare låntagare som inte har ställt någon säkerhet alls. Har ingen säkerhet ställts tidigare hamnar borgenärerna inte i en sämre situation av att lånet övertas utan fullgod säkerhet.¹¹⁴

En förteckning över förskott, lån och säkerheter ska upprättas, se avsnitt 2.2.1. Skatteverket har dock möjlighet att föreskriva att förskott, lån eller säkerhet inte behöver tas upp i förteckningen i ett enskilt fall. Vissa förteckningar kan komma att omfatta tusentals personer, därmed kan det vara av intresse att befria bolaget från skyldigheten att upprätta en förteckning som ändå inte har något större informationsvärde. Om ett undantag från förteckningen medges prövas det av Skatteverket,¹¹⁵ normalt i samband med en dispensansökan och främst i de fall bolaget redan har fått dispens att lämna lån till ett stort antal anställda.¹¹⁶ Inget av dispensbesluten de senaste fem åren berör undantag från förteckningen.

3.2.4 Värdeöverföringar från bolaget

Det är inte självklart att dispens från låneförbudet skyddar lånet från att transaktionen ses som en olovlig värdeöverföring enligt 17 kapitlet 1 § 4 punkten ABL.¹¹⁷ Har låntagaren ställt fullgod säkerhet för lånet kan dock lånet inte utgöra en olovlig värdeöverföring. Bestämmelserna i 17 kapitlet 3 § ABL, den så kallade försiktighetsregeln, måste alltid vara uppfylld, vilket innebär att om säkerhet inte har ställts för lånet ses lånet som en olovlig värdeöverföring om det går utöver utdelningsbara vinstmedel. Bestämmelsen kan inte frångås ens med samtliga aktieägares samtycke. För att ett lån ska ses som en värdeöverföring enligt 17 kapitlet 1 § 4 punkten ABL är det förutsatt att affärshändelsen får till följd att bolagets förmögenhet minskar.¹¹⁸ Det finns inget material som är till hjälp för att avgöra om dispens från låneförbudet ger skydd mot att ett lån betraktas som en olovlig värdeöverföring.¹¹⁹ Rodhe anser att ett koncernlån inte kan hindra att ett lån från dotterbolag till moderbolag kan utgöra en olovlig värdeöverföring.¹²⁰ Skog ställer sig frågan om ett lån som Skatteverket medgivit dispens verkligen kan ge skydd mot att det anses som en olovlig värdeöverföring om låntagarens ekonomi är så svag vid lånetillfället, att återbetalning inte är sannolik. I de

¹¹⁴ Prop. 1977/78:41, s. 38

¹¹⁵ Prop. 1975:103, s. 498.

¹¹⁶ Andersson, Johansson & Skog, *Aktiebolagslagen: en kommentar. Del 2, kap. 11-22, med supplement 12, april 2017* (2017), s. 21:27.

¹¹⁷ Rodhe & Skog, *Rodhes aktiebolagsrätt* (2018), s. 115, Andersson, Johansson & Skog, *Aktiebolagslagen: en kommentar. Del 2, kap. 11-22, med supplement 12, april 2017* (2017), s. 17:4 och Kedner, Roos & Skog, *Aktiebolagslagen med kommentarer. D. 2, (10-19 kap.) : med kommentar* (1996), s. 144.

¹¹⁸ Andersson, Johansson & Skog, *Aktiebolagslagen: en kommentar. Del 2, kap. 11-22, med supplement 12, april 2017* (2017), s. 17:3.

¹¹⁹ Rodhe & Skog, *Rodhes aktiebolagsrätt* (2018), s. 115.

¹²⁰ Rodhe, *Studier i bolags- och krediträtt: skrifter i urval 1944-1989* (1989), s. 375.

situationerna skulle det kunna tänkas att lånet trots dispens från låneförbudet utgör en olovlig värdeöverföring.¹²¹ Rhode ger ett exempel som enligt honom är en olovlig värdeöverföring, nämligen när ett dotterbolag utan utdelningsbara vinstmedel lånar pengar till sitt moderbolag vars enda tillgångar är aktierna i dotterbolaget.¹²² Regeln om olovlig värdeöverföring ska, utöver att skydda bolagets kända borgenärer, även skydda bolagets okända borgenärer och framtida borgenärer, 17 kapitlet 3 § ABL. Vid dispensförfaranden hörs endast de kända borgenärerna, vilket gör att de två sistnämnda borgenärsgруппerna inte omfattas.¹²³ Den som utnyttjar en lämnad dispens bör således vara uppmärksam på reglerna om olovliga värdeöverföringar.¹²⁴

3.3 Handläggning av dispens vid ansvarig myndighet

En intervju med Högstedt, som handlägger ansökningar om dispens hos Skatteverket, har bidragit till svar på vissa grundläggande frågor om dispensförfarandet. Högstedt är den enda i Sverige som handlägger ansökningar om dispens från låneförbudet. Från början behandlades dispensärenden i varje län, sedan varje region, men från år 2008 handläggs dispens från låneförbudet av en person som ansvarar för ärenden från hela landet. Högstedt ägnar cirka 15-20 procent av sin arbetstid åt dispensrelaterade frågor. Uppgiften omfattar inte endast att granska dispensärenden och ta beslut i dem, utan viss tid av arbetet går åt till att svara på frågor som kommer in, exempelvis frågor om en situation kan omfattas av låneförbudet eller inte. Redan innan en fullständig ansökan skickas in kan således vissa potentiella ansökningar sorteras bort. Det förutsätter att det är tydligt att situationen inte omfattas av möjligheten till dispens, eller att situationen klart utgör ett undantag från låneförbudet och dispens ej behöver sökas. Ansökan om dispens torde nästan alltid inkomma via ombud, främst skattekonsulter, men även via advokater. Det framgår inte uttryckligen i alla ansökningar, men kan ändå utläsas genom hur ansökningarna är utformade enligt Högstedt.¹²⁵ Av de senaste fem årens 99 dispensbeslut har advokater varit ombud i 14 av besluten. En del advokater har förekommit i mer än ett dispensbeslut. I dispensbesluten framgår det inte om en skattekonsult har varit delaktig i ansökan, eftersom jag inte tagit del av ansökningarna kan jag således inte spåra om alla ansökningar inkommit via skattekonsulter eller advokater.

¹²¹ Rodhe & Skog, *Rodhes aktiebolagsrätt* (2018), s. 115.

¹²² Rodhe, *Studier i bolags- och krediträtt: skrifter i urval 1944-1989* (1989), s. 375.

¹²³ Rodhe & Skog, *Rodhes aktiebolagsrätt* (2018), s. 115.

¹²⁴ Kedner, Roos & Skog, *Aktiebolagslagen med kommentarer. D. 2, (10-19 kap.) : med kommentar* (1996), s. 144 och Rodhe & Skog, *Rodhes aktiebolagsrätt* (2018), s. 115.

¹²⁵ Högstedt, Skatteverket i Växjö, Intervju 11-12-2017.

Av dispensbesluten framgår det att det finns tre beslut som en ansökan kan resultera i, ansökan kan medges, avslås eller avvisas. En ansökan avvisas om det framgår att situationen inte faller under låneförbudet och dispens därmed inte behöver sökas. Det mest förekommande exemplet på när en ansökan avvisas är att företaget skickar in en ansökan om dispens för att få svar på om lånet faller in under undantaget i 21 kapitlet 2 § 3 punkten ABL för kommersiella lån. Undantaget föreslogs redan i och med tillkomsten av låneförbudet, ett lån skulle således vara tillåtet om det utgjorde ett led i affärsförbindelsen mellan bolaget och gäldenären och lånet var avsett enbart för gäldenärens rörelse.¹²⁶ Kommersiellt lån är ett svårtolkat begrepp och därmed kan det vara svårt för den enskilde att avgöra om ett lån faller under rätten till dispens eller undantaget för kommersiella lån. Det finns lite praxis gällande kommersiella lån, vilket torde vara anledningen till att den sökande vill få en bekräftelse från Skatteverket om de anser att situationen är ett kommersiellt lån eller inte.¹²⁷

I sammanställningen av de senaste fem årens dispensbeslut framgår det att flest dispensärenden rör närståendelåneförbudet, det är 94 stycken av besluten som avser närståendelåneförbudet. Ansökningar som inkommer gällande dispens från förvärvslåneförbudet är mindre vanligt. De kriterier Högstedt tittar på för att avgöra vilket utfall dispensbeslutet ska få är:

- hur lånet påverkar borgenärer,
- hur lånet påverkar andra aktieägare,
- att dispens från låneförbudet inte används för att den sökande vill undgå beskattning.¹²⁸

Enligt förarbeten läggs stor vikt på att marknadsmässig ränta utgår och att amortering sker inom en tidsrymd på 10-15 år, för att dispens från låneförbudet ska medges.¹²⁹ Dispensmyndigheten torde dock vara oförhindrad att föreskriva en amorteringstid på upp till 25 år vid prövning av undantag från dispens i vissa situationer, exempelvis om en delägare i ett familjeföretag ska lösas ut och företaget inte kan hållas inom familjen om medel inte kan lånas från bolaget.¹³⁰ Framgår det att amortering inte kan ske på grund av lånets storlek eller annan orsak, ska dispens inte medges.¹³¹ Det framgår i dispensbesluten som avslås eller

¹²⁶ Prop. 1973:93, s. 93.

¹²⁷ Högstedt, Skatteverket i Växjö, Intervju 11-12-2017.

¹²⁸ Högstedt, Skatteverket i Växjö, Intervju 11-12-2017.

¹²⁹ Prop. 1977/78:41, s. 24.

¹³⁰ Prop. 1977/78:41, s. 37.

¹³¹ Prop. 1977/78:41, s. 24.

avvisas, att ovanstående förutsättningar ligger till grund för besluten, eftersom det negativa utfallet i flera fall beror på att förutsättningarna inte är uppfyllda.

I dispensbesluten från år 2013-2014 framgår det att en kostnad ska erläggas i vissa ärenden. De bolag som ansökt om dispens från låneförbudet där beslutet medgavs eller avslogs betalade 600 kronor. Idag är avgiften för handläggning och prövning av ansökan gällande dispens från närståendelåneförbudet 700 kronor, medan avgiften för handläggning och prövning gällande dispens från förvärvslåneförbudet kostar 3700 kronor, se 3 kapitlet 5 § Aktiebolagsförordning (2005:559) och 10 § Avgiftsförordning (1992:191). Om dispensansökan avvisas utgår ingen kostnad i de ärenden jag tagit del av från år 2013-2014. Det är två ärenden som avviker från det, där dispensbesluten kostar 600 kronor även om det avvisas. Det ena ärendet som avvisades bedömdes som ett kommersiellt lån,¹³² medan det andra ärendet bedömdes som ett koncernlån.¹³³ I andra ärenden där besluten avvisats på grund av att de ses som ett kommersiellt lån eller ett koncernlån framgår det inte att en avgift har utgått.

3.4 Villkor vid beslut om dispens från låneförbudet

Enligt förarbeten framgår det att villkor kan knytas till dispensbesluten. I doktrinen anges som exempel villkoret att pengarna inte ska betalas ut till företagsledaren personligen, för att förhindra att lånet används för privat konsumtion.¹³⁴ Om ett villkor uppställs är det av största vikt att det finns garantier för att villkoret också efterföljs. Det anses vara revisornas uppgift att övervaka att villkoren efterlevs i bolagets intresse.¹³⁵ Lindskog hävdar att det finns stor risk att minoritetsskyddsregler åsidosätts vid situationer där ansökan om dispens sker om inte villkor uppställs som förhindrar det.¹³⁶

Av dispensbesluten från år 2013-2017 är det endast ett beslut som har ett villkor knutet till sig. Beslutet avsåg ett kommersiellt lån och Skatteverket avvisade ansökan. Villkoret som uppställts var att lånet endast sågs som ett kommersiellt lån så länge bolagets aktieägare eller honom närstående inte hade sin stadigvarande bostad i den fastighet som lånet avsåg.¹³⁷

¹³² Dnr 440 396931-14.

¹³³ Dnr 440 859863-12.

¹³⁴ Kedner, Roos & Skog, *Aktiebolagslagen med kommentarer. D. 2, (10-19 kap.) : med kommentar* (1996), s. 144.

¹³⁵ Prop. 1977/78:41, s. 38.

¹³⁶ Lindskog, *Aktiebolagslagen. 12:e och 13:e kapitlet, Kapitalskydd och likvidation* (1995), s. 187.

¹³⁷ Dnr 440 569315-15.

Dispensmyndigheten har möjlighet att avslå dispensärendet om lånet inte hade varit i bolagets intresse och om det inte hade uppfyllt principen om alla aktieägares lika rätt.¹³⁸ Sammanställningen av dispensärendena visar följaktligen att inga villkor om samtliga aktieägares samtycke tillämpats de senaste fem åren, såsom Lindskog förespråkar.¹³⁹

3.5 Myndighetspraxis år 2013-2017

3.5.1 Inledande kommentar om myndighetspraxis

Jag har tagit del av samtliga dispensbeslut mellan år 2013-2017. Det är en sammanställning av de dispensbesluten som avsnitt 3.5 grundas på. De senaste fem åren är det 97 stycken dispensbeslut som avgjorts. Av de 97 dispensbesluten är det två ärenden som har resulterat i två skilda utfall, jag har delat upp de ärendena i A och B, vilket gör att sammanställningen utgår från 99 stycken dispensavgöranden.

Vid sammanställning av dispensärendena, enligt tabellen nedan, kan det utläsas att närståendelåneförbudet är vanligast att ansöka om dispens från. Ansökningar om dispens från förvärvslåneförbudet inkommer endast i liten utsträckning och de ansökningar som inkommer avslås eller avvisas vanligen. Vissa ärenden berör både närståendelåneförbudet och förvärvslåneförbudet, vilket gör att tabellen förevisar 102 stycken utfall.

Vanligaste förbudet att söka dispens från		
Låneförbud	Antal ansökningar	Procent
Närståendelåneförbudet	94 st.	92,2 %
Förvärvslåneförbudet	8 st.	7,8 %
Summa	102 st.	100 %

Nedan följer en sammanställning av vilka skäl som föranleder ansökan om dispens från låneförbudet. Det framgår tydligt att generationsskiften och kommersiella lån är de vanligaste skälen för dispensansökan. Vidare i avsnitt 3.5.2-3.5.10 redogör jag för minst ett ärende som berör var och en av nedan följande anledningar till ansökan.

Anledning till ansökan om dispens					
Situation	Antal	Procent, totalt antal ärenden	Medges	Avvisas	Avslås
Generationsskifte	49 st.	49,5 %	49 st.	0 st.	0 st.
Kommersiellt lån	27 st.	27,3 %	0 st.	25 st.	2 st.
Lån till bolagets ägare	5 st.	5,1 %	1 st.	0 st.	4 st.

¹³⁸ Prop. 1973:93, s. 136.

¹³⁹ Lindskog, *Aktiebolagslagen. 12:e och 13:e kapitlet, Kapitalskydd och likvidation* (1995), s. 187.

Ställa säkerhet för lån	5 st.	5,1 %	2 st.	2 st.	1 st.
Omstrukturering i koncern	3 st.	3,0 %	2 st.	1 st.	0 st.
Omfattas ej av låneförbudet	3 st.	3,0 %	0 st.	3 st.	0 st.
Förvärv av bolag	2 st.	2,0 %	1 st.	1 st.	0 st.
Försäljning av gemensamt ägt bolag till nytt gemensamt ägt bolag	2 st.	2,0 %	0 st.	2 st.	0 st.
Dödsbo	1 st.	1,0 %	1 st.	0 st.	0 st.
Utdelning	1 st.	1,0 %	0 st.	1 st.	0 st.
Pant	1 st.	1,0 %	1 st.	0 st.	0 st.
Summa	99 st.	100 %	57 st.	35 st.	7 st.

3.5.2 Generationsskifte

Sammanställningen av dispensbesluten visar att det är dispens från närståendelåneförbudet vid ett generationsskifte som är vanligast att ansöka om. Samtliga bolag som ansökt om dispens från låneförbudet vid ett generationsskifte mellan år 2013-2017 medgavs dispens. I samtliga motiveringar till dispensbesluten framgår det att låntagaren avser att amortera under en bestämd tid och att marknadsmässig ränta kommer att utgå på lånet. Av motiveringarna framgår även att bolagen inte har några borgenärer eller att de borgenärer som finns inte kommer att påverkas om dispens från låneförbudet medges. Högstedt, handläggare på Skatteverket, hävdar att ett generationsskifte i stort sett alltid ses som ett synnerligt skäl och därmed ska beviljas dispens från närståendelåneförbudet. För att ett generationsskifte inte ska beviljas dispens ska det framgå att det inte finns en vilja att amortera på lånet. Att ansöka om dispens från låneförbudet utan avsikt att amortera torde dock inte vara vanligt.¹⁴⁰ I dispensärenden som berör generationsskiften framgår det att ärenden kan medges dispens från låneförbudet även om ingen säkerhet kommer att ställas för lånet.¹⁴¹

I dispensbesluten från år 2013-2017 sker generationsskiften i stort sett uteslutande från föräldrar till barn. I några av ansökningarna skedde generationsskiftet till barn och barnets make. I en ansökan skedde generationsskiftet till barn och andra närstående, beslutet redogjorde dock inte för vilka de andra närstående var.¹⁴² Avslutningsvis vid ett tillfälle skedde ett generationsskifte inte till ett barn, utan till en svärson.¹⁴³ Enligt Högstedt ska

¹⁴⁰ Högstedt, Skatteverket i Växjö, Intervju 11-12-2017.

¹⁴¹ Dnr 440 143109-14.

¹⁴² Dnr 440 302610-15.

¹⁴³ Dnr 440 491435-16.

dispens från närståendelåneförbudet medges även om det inte är ett generationsskifte inom familjen till hundra procent, det kan således omfatta en situation där det både är någon i närståendekretsen och en utomstående som förvärvar bolaget tillsammans.¹⁴⁴

De flesta dispensbesluten om generationsskiften är utformade på liknande sätt. Här sker en redogörelse av ett ärende som besvarar om även ett nybildat bolag kan stå som låntagare vid ett generationsskifte. I en ansökan ville X genom ett generationsskifte överlåta sin verksamhet till sonen Y. Generationsskiftet planerades genom att Bolag A som ägdes av X skulle sälja aktierna i bolaget till Bolag B som ägdes av Y. Försäljningen av aktierna skulle ske mot revers, ränta skulle tas ut och lånet skulle återbetalas inom 20 år. Sökanden i ärendet ville ha svar på om ett nybildat bolag med samma ägare som Bolag B kunde stå som låntagare istället. Skatteverket konstaterade att det förelåg synnerliga skäl, vilket innebar att undantag från närståendelåneförbudet medgavs. Situationen var densamma även om det var ett nystartat företag som ägdes av Y som stod som låntagare, det förutsatte dock att samma förutsättningar i övrigt förelåg.¹⁴⁵

Det finns ärenden från de senaste fem åren som omfattar både förvärvslåneförbudet och närståendelåneförbudet. I ett av ärendena skulle lånet ges för förvärv av aktier i ett överordnat bolag i samma koncern, vilket innebar att förvärvslåneförbudet var gällande. Utöver det var lånet ett led i ett generationsskifte från en förälder till ett barn, vilket innebar att även närståendelåneförbudet var gällande. Skatteverket medgav dispens från både närståendelåneförbudet och förvärvslåneförbudet i ärendet, eftersom lånets syfte var att underlätta ett generationsskifte.¹⁴⁶

I ett annat dispensbeslut som omfattade dispens från både närståendelåneförbudet och förvärvslåneförbudet var motiveringen till ansökan att bolaget avsåg att låna ut pengar till en delägare för att finansiera en riktad nyemission till honom. Bolaget löste in den andre delägarens aktier och genom nyemissionen skulle kapitalbehovet täckas och aktiekapitalet återställas. Företaget åberopade att lånet var ett steg i ett generationsskifte, eftersom delägaren ökade sitt ägande från halva till hela bolaget. Skatteverket gjorde bedömningen att förfarandet skulle strida mot både närståendelåneförbudet och förvärvslåneförbudet. Dispens

¹⁴⁴ Högstedt, Skatteverket i Växjö, Intervju 11-12-2017.

¹⁴⁵ Dnr 440 335169-15.

¹⁴⁶ Dnr 440 175154-16.

medgavs av Skatteverket, eftersom särskilda skäl ansågs föreligga efter genomgång av de åberopade omständigheterna.¹⁴⁷

3.5.3 Kommersiella lån

Näst efter generationsskiften är det vanligast att ansökningar om dispens handlar om kommersiella lån. 27,3 procent av dispensbesluten avser kommersiella lån. I de fallen skickar bolaget in en ansökan där det ansöker om dispens från närståendelåneförbudet, men i första hand vill de att Skatteverket ska avgöra om lånet kan betraktas som ett kommersiellt lån och därmed vara ett undantag från närståendelåneförbudet enligt 21 kapitlet 2 § 3 punkten ABL. Om Skatteverket beslutar att ett kommersiellt lån föreligger omfattas lånet av undantaget och det föreligger därmed inte skäl att pröva frågan om dispens, vilket leder till att myndigheten avvisar ansökan. Det är 25 dispensbeslut som avvisas för att de anses vara kommersiella lån. Enligt Högstedt inkommer ofta frågor till honom om kommersiella lån innan en ansökan skickas in.¹⁴⁸ För att ett lån ska ses som ett kommersiellt lån ska lånet vara affärsmässigt motiverat för bolaget och uteslutande vara avsett för gäldenärens rörelse.¹⁴⁹ I dispensbesluten från Skatteverket framgår det att ett lån anses vara kommersiellt om lånet är lämnat av affärsmässiga skäl. Med affärsmässiga skäl avses skäl som är gynnsamma för bolaget. Bolagen som yrkar att lånet ska ses som kommersiellt har ofta en överlikviditet, vilket innebär att de inte påverkar bolaget negativt att låna ut tillgångar.

Av de 27 dispensbesluten som avser kommersiella lån är det två beslut om dispens från närståendelåneförbudet där bolaget i första hand anser att ett kommersiellt lån föreligger som avslås av Skatteverket.¹⁵⁰ I det första ärendet ansökte ett bolag om dispens från närståendelåneförbudet, i första hand ansåg bolaget att det skulle ses som ett kommersiellt lån, eftersom lånet var affärsmässigt motiverat. Skatteverkets bedömning grundade sig på att det krävdes att lånevillkoren var marknadsmässiga för att det skulle ses som att lånet var lämnat av rent affärsmässiga skäl. Lånevillkoren måste motsvara vad en extern långivare hade tillämpat vid samma situation. Skatteverket ansåg att lånevillkoren inte var att se som marknadsmässiga i ärendet, vilket gjorde att lånet inte var kommersiellt. Inte heller synnerliga skäl för dispens från närståendelåneförbudet ansågs föreligga.¹⁵¹

¹⁴⁷ Dnr 440 719582-13.

¹⁴⁸ Högstedt, Skatteverket i Växjö, Intervju 11-12-2017.

¹⁴⁹ Prop. 2004/05:85, s. 431-432.

¹⁵⁰ Dnr 440 227502-17A och Dnr 440 105923-17.

¹⁵¹ Dnr 440 105923-17.

I det andra ärendet avsåg lånet ett förvärv av en fastighet, vilket utgjorde ett första förvärv i en tilltänkt näringsverksamhet. Dock hade låntagaren ännu inte registrerat sin näringsverksamhet. Skatteverket avslag ansökan, eftersom undantaget för kommersiella lån inte var avsett att omfatta lån för att starta en rörelse,¹⁵² vilket framgår i förarbeten.¹⁵³ Skatteverket framhöll att om ett köpekontrakt av exempelvis en fastighet skulle innebära att en rörelse per automatik har startats skulle ett lån till köpeskillingen i praktiken alltid kunna lämnas. Avsikten med undantaget gällande kommersiella lån var inte att ett lån skulle vara tillåtet för att förvärva den första fastigheten, som även innebar starten på en rörelse, vilket gör att ett sådant lån avslås vid ansökan om dispens från närståendelåneförbudet.¹⁵⁴

3.5.4 Koncernlån

Tre dispensärenden berör koncernlån, som på samma sätt som kommersiella lån, utgör undantag från närståendelåneförbudet, se 21 kapitlet 2 § 2 punkten ABL. Det första beslutet berörde en koncern där ett bolag ställde in-teckning i en fastighet de ägde, som säkerhet för ett systerbolags rörelsekrediter och garantier. Enligt motiveringen till ansökan var skälet för lånet en omstrukturering i verksamheten. Skatteverket ansåg att omständigheterna i ärendet föranledde att lånet var ett koncernlån. Således fanns inte skäl att pröva frågan om dispens från närståendelåneförbudet och ansökan avvisades.¹⁵⁵ De två andra besluten var motiverade på liknande sätt. Ingår bolagen i samma koncern, enligt definitionerna i 1 kapitlet 11 § ABL och 21 kapitlet 2 § 2 stycket ABL, är lån mellan bolagen tillåtna.

3.5.5 Omstrukturering i koncern

Det finns två dispensärenden där ansökan om dispens från närståendelåneförbudet inkom för att åstadkomma lämpligare struktur i en koncern. Besluten berörde samma koncern. Finansieringen skulle i båda fallen ske mot revers med marknadsmässig ränta och amortering och borgenärernas ställning uppgavs inte bli påverkad av utlåningen. Eftersom förvärven avsåg aktier i ett dotterbolag blev inte förvärvslåneförbudet tillämpligt, däremot föll lånen under närståendelåneförbudet. Eftersom att lånen uppställts med marknadsmässiga villkor ansåg Skatteverket att det förelåg synnerliga skäl, vilket innebar att undantaget från närståendelåneförbudet medgavs. I besluten yrkade låntagarna i första hand att lånen skulle

¹⁵² Dnr 440 227502-17A.

¹⁵³ Prop. 1975:103, s. 493.

¹⁵⁴ Dnr 440 227502-17A.

¹⁵⁵ Dnr 440 859863-12.

ses som kommersiella lån. Skatteverket meddelade dock att lånen inte kunde ses som kommersiella lån, eftersom låntagarna var vilande bolag och således inte bedrev någon verksamhet. Bedrivs ingen verksamhet kan lån inte vara lämnat av affärsmässiga skäl.¹⁵⁶

3.5.6 Ställa säkerhet för lån

3.5.6.1 Ställa säkerhet för förvärvslån

Under åren 2013-2017 har det inkommit två ansökningar om dispens från låneförbudet som berör förbudet att ställa säkerhet för förvärvslån. I det första ärendet avslogs ansökan, eftersom Skatteverket ansåg att den som erhållit säkerheten själv ska ha förmåga att bära kostnaden för förvärvslånet, vilket låntagaren inte hade i ärendet. Bolagets borgenärer skulle dessutom påverkas av förfarandet.¹⁵⁷ I det andra ärendet medgavs ansökan om dispens från förbudet att ställa säkerhet för förvärvslån. I den ansökan hade aktier redan förvärvats med hjälp av ett banklån, men bolaget ville ställa säkerhet för det redan beviljade lånet. Enligt beslutet var det uppenbart att borgenärerna i bolaget inte skulle påverkas av säkerheten. Skatteverket ansåg att det förelåg särskilda omständigheter och medgav därmed dispens från förvärvslåneförbudet.¹⁵⁸

3.5.6.2 Ställa säkerhet för närståendelån

Endast ett dispensärende från år 2013-2017 avser ansökan om dispens från förbudet att ställa säkerhet för närståendelån. Ansökan medgavs dispens. I ärendet var det en fastighet som ägdes av bolaget till 40 procent och av bolagets aktieägare till 60 procent. Vid inköpet av fastigheten hade både bolaget och aktieägarna tagit lån med ett gemensamt pantbrev som säkerhet. Bolaget hade amorterat av lånet, men eftersom fastighetsinteckningen inte kunde fördelas på respektive ägare måste bolaget ansöka om dispens från närståendelåneförbudet för fortsatt ställande av säkerhet gentemot aktieägarna. Skatteverket medgav dispens, eftersom synnerliga skäl ansågs föreligga.¹⁵⁹

3.5.7 Förvärv av bolag

Det har inkommit två dispensbeslut som berör förvärv av bolag. I det första ärendet avsåg ägaren av Bolag A att avyttra samtliga aktier i bolaget till Bolag Ny. Situationen var inte ett generationsskifte eller att en delägare löstes ut av resterande aktieägare, såsom beskrivs i avsnitt 3.2. I ärendet handlade det istället om ett förvärv av bolag som omfattades av 21

¹⁵⁶ Dnr 440 525495-16 och Dnr 440 525510-16.

¹⁵⁷ Dnr 208 363427-17.

¹⁵⁸ Dnr 440 235-16.

¹⁵⁹ Dnr 440 659792-15.

kapitlet 1 § 5 punkten ABL, det vill säga ett penninglån till en juridisk person över vilken en person i den förbjudna kretsen hade ett bestämmande inflytande. Köpeskillingen skulle till största del finansieras genom lån och endast en mindre del skulle betalas kontant. Skatteverket avslog ansökan om dispens. Beslutet grundades på att endast en mindre del av köpeskillingen skulle erläggas kontant, vilket gjorde att det inte var affärsmässigt motiverat som kommersiellt lån enligt undantaget från närståendelåneförbudet, inte heller ansågs synnerliga skäl från närståendelåneförbudet föreligga.¹⁶⁰

I det andra ärendet skulle ett lån utgå som en del av en finansieringsstruktur för att förvärva ett bolag. I motiveringen till beslutet framfördes att fullgod säkerhet hade ställts för lånet, att tidsperioden för lånet var kort och att syftet var av kommersiell natur. Skatteverket ansåg att synnerliga skäl förelåg och medgav dispens från närståendelåneförbudet.¹⁶¹

3.5.8 Lån till bolagets ägare

Det finns fem dispensärenden från år 2013-2017 som avser närståendelån till aktiebolagets ägare. I fyra av ärendena avslogs ansökan. I det första ärendet grundade Skatteverket sin bedömning på att dispensmöjligheten ska tillämpas restriktivt, tillstånd bör exempelvis inte medges om lånet ska användas för privat konsumtion. Eftersom lånet i ärendet i första hand var avsett för privat konsumtion medgavs det således inte.¹⁶² Det andra ärendet avsåg ansökan om dispens från låneförbudet enligt 21 kapitlet 8 § ABL samt stadgande i 11 § Lag (1967:531) om tryggnad av pensionsstiftelse m.m. Ägaren till bolaget ville låna pengar från bolaget för att säkerställa värdeuppgång på pensionsstiftelsens kapital genom att sälja stiftelsens aktier mot säkerhet i en fastighet. Fastigheten utgjorde ägarens bostad och Skatteverket gjorde således bedömningen att lånet i första hand var för privat konsumtion och avslog därför ansökan.¹⁶³

I de två andra ärendena, som båda avslogs, avsåg ansökningarna lån från bolaget till bolagets ägare för köp av fastighet som sedan skulle hyras ut till bolaget. Även i de fallen grundades bedömningen på att dispensmöjligheten ska tillämpas restriktivt. I ärendena åberopade parterna att skälen för lånen var att det var ett kommersiellt lån. Båda ärendena avslogs dock,

¹⁶⁰ Dnr 440 312293-16.

¹⁶¹ Dnr 440 662439-13.

¹⁶² Dnr 440 620555-14.

¹⁶³ Dnr 440 236757-14.

eftersom att låntagaren inte bedrev någon verksamhet, vilket är en förutsättning för att lånet ska ses som ett kommersiellt lån enligt undantaget från närståendelåneförbudet.¹⁶⁴

Det sista ärendet som avsåg lån till aktiebolagets ägare medgavs. Ärendet avsåg ett lån från sökandebolaget till bolagets ägare för inköp av en fastighet där en verksamhet sedan skulle bedrivas. Verksamheten skulle bedrivas av sökandebolaget och låntagaren ämnade hyra ut fastigheten till bolaget på marknadsmässiga villkor. I skälen åberopades att bolaget hade en överlikviditet sedan flera år och att lånet var av kommersiell natur. Skatteverket gjorde bedömningen att de åberopade omständigheterna medförde att synnerliga skäl förelåg och dispens från närståendelåneförbudet medgavs därmed.¹⁶⁵

3.5.9 Försäljning av gemensamt ägt bolag till nytt gemensamt ägt bolag

Två ärenden har inkommit där två bolag i varsin ansökan avsåg att sälja ett gemensamt ägt bolag till ett nytt gemensamt ägt bolag. I samband med försäljningen avsåg de att lånet från sökande bolagen skulle övertas av det nya bolaget. Sökandebolagen yrkade att närståendelåneförbudet inte var tillämplig, eftersom de som ägarbolag, var och ett för sig, saknade bestämmande inflytande i de andra bolagen. Skatteverket avvisade ansökan eftersom de ansåg att förfarandet inte stred mot närståendelåneförbudet, eftersom ett bestämmande inflytande inte förelåg.¹⁶⁶

3.5.10 Övriga ärenden

Det är fyra dispensbeslut från år 2013-2017 som avser andra situationer än de tidigare uppräknade. Det första avsåg en koncern som ville att en strategiskt viktig person för verksamheten skulle bli erbjuden att förvärva sju procent av aktierna i bolaget genom lån. Lånet stred inte mot förvärvslåneförbudet eftersom det avsåg förvärv i ett dotterbolag, det stred inte heller mot närståendelåneförbudet eftersom förvärvaren inte tillhörde den förbjudna kretsen. Skatteverket avvisade ansökan, eftersom inga hinder mot lån förelåg och dispens därmed inte behövde sökas.¹⁶⁷

Det andra beslutet avsåg ett dödsbo som ägde aktier i ett aktiebolag. Dödsboet behövde likvida medel för att betala skatt för en såld bostadsrätt och för att kunna avyttra fast

¹⁶⁴ Dnr 440 229864-12 och Dnr 440 211529-13.

¹⁶⁵ Dnr 440 111533-13.

¹⁶⁶ Dnr 440 85982-14 och Dnr 440 85976-14.

¹⁶⁷ Dnr 440 586278-15.

egendom. Om dödsboet inte fick ett likvidtillskott förelåg risk att det försattes i konkurs. Genom ett lån från bolaget kunde dödsboet avyttra den fasta egendomen och därefter kunde återbetalning av det lån som begärts dispens från ske. Skatteverket ansåg att det förelåg synnerliga skäl och medgav dispens från närståendelåneförbudet.¹⁶⁸

Det tredje beslutet avsåg en vinstutdelning till aktieägarna i bolaget, som översteg bolagets fria egna kapital. Skatteverket meddelade att det förfarandet skulle strida mot bestämmelserna i 17 kapitlet ABL. Skatteverket angav dessutom att utdelningen inte var att se som ett förbjudet lån enligt 21 kapitlet ABL. Således prövades inte frågan om dispens från låneförbudet förelåg.¹⁶⁹

Det fjärde beslutet avsåg dispens från förvärvslåneförbudet. Ett utländskt moderbolag hade för avsikt att, genom ett utländskt dotterbolag, förvärva aktier i ett nybildat svenskt aktiebolag som skulle sälja tillgångar och avtal i Sverige. Köpet skulle finansieras av dotterbolaget genom att emittera ett obligationslån. Obligationsinnehavaren skulle få aktiepant i sökandebolaget och i vissa tillgångar i det svenska aktiebolaget som skulle förvärfvas. Sökandebolaget och det förvärvade bolaget skulle fusioneras cirka tre månader efter köpet, vilket skulle leda till att panten var laglig. Skatteverket ansåg att det förelåg särskilda omständigheter och medgav därmed dispens från förvärvslåneförbudet.¹⁷⁰

3.6 Kopplingen mellan dispens från låneförbudet i ABL och IL

Det är oklart hur reglerna gällande det civilrättsliga låneförbud i ABL och skattereglerna i IL är sammankopplade. Om ett lån är skattepliktigt eller inte enligt IL avgörs av de civilrättsliga bestämmelserna i ABL, vilket framgår av 11 kapitlet 45 § IL och 15 kapitlet 3 § IL. Ett förbjudet lån enligt 21 kapitlet 1-7 §§ ABL ska tas upp som intäkt enligt IL, om det inte finns synnerliga skäl mot att ta upp lånet som intäkt. Innebörden av begreppet lån bör vara detsamma i ABL och IL, med ett lån menas ett penninglån.¹⁷¹

En orsak till att reglerna inte ska vara sammankopplade är att regleringarna tar sikte på olika subjekt, eftersom de har olika syften. Det skatterättsliga syftet är att förhindra att skatteförmåner uppkommer medan det bolagsrättsliga syftet är att upprätta en skiljelinje

¹⁶⁸ Dnr 440 464104-15.

¹⁶⁹ Dnr 440 552739-14.

¹⁷⁰ Dnr 440 105383-14.

¹⁷¹ Prop. 1989/90:110, s. 600.

mellan bolagets ekonomi och aktieägarnas ekonomier för att skydda borgenärer och individuella aktieägare. De bolagsrättsliga reglerna är ett förbud mot utlåning, medan de skatterättsliga reglerna medför rättsföljder för låntagaren. De bolagsrättsliga reglerna är således regler för det utlånande bolaget medan de skatterättsliga reglerna vänder sig till låntagaren som därmed ska beskattas. Eftersom regelverken har olika syften anses en koppling mellan dem leda till ineffektivitet och målkonflikter. Trots förslagen lever kopplingen mellan det civilrättsliga låneförbudet och skattereglererna kvar.¹⁷² Exempel på koppling mellan reglerna, enligt Nerep, är att bestämmelserna i IL är utformade för att inte avvika från de civil- eller straffrättsliga krav som uppställs. Nerep anser således att Skattedomstolarna ska tolka utlåningsbestämmelserna som om de var föremål för tolkning i allmän domstol, utrymme för självständiga skatterättsliga bedömningar ges inte. Skattedomstolarna tillåter sig dock troligen en relativt extensiv lagtolkning i de fallen.¹⁷³ Sund anser att bestämmelserna om låneförbud medför att de civilrättsliga och skatterättsliga reglerna ska bedömas enligt samma förutsättningar och ur samma synvinkel. Ska reglerna bedömas tillsammans kan det uppstå en systemkonflikt mellan de olika tolkningsprinciperna i regelverken och principernas tillämpning i de specifika fallen.¹⁷⁴

Det är oklart om de synnerliga skäl som åsyftas i ABL och IL kopplat till reglerna om låneförbud avser samma bedömning. För definitionen av IL:s synnerliga skäl finns det rättsfall som är vägledande på området, se avsnitt 2.3.2. De synnerliga skäl och särskilda omständigheter som berörs i ABL finns det dock ingen praxis på. Högstedt som handlägger dispensärendena på Skatteverket anser att det inte torde finnas ett samband mellan reglerna.¹⁷⁵ De synnerliga skäl som åsyftas i dispensbesluten kopplas således inte till den praxis som finns gällande bedömningen av synnerliga skäl i IL.

Ett lån som har lämnats i strid mot låneförbudet i ABL ska återbetalas av låntagaren, 21 kapitlet 11 § ABL. Om ingen i bolaget uppmärksammar att lånet är olovligt eller inte begär att lånet ska återgå kan låntagaren civilrättsligt behålla lånet även om beskattning ska ske. Lånebeloppet ska tas upp som intäkt hos den som är låntagare enligt 15 kapitlet 3 § IL eller 11 kapitlet 45 § IL. Återbetalning av lånet kan utesluta beskattning, exempelvis om lånet

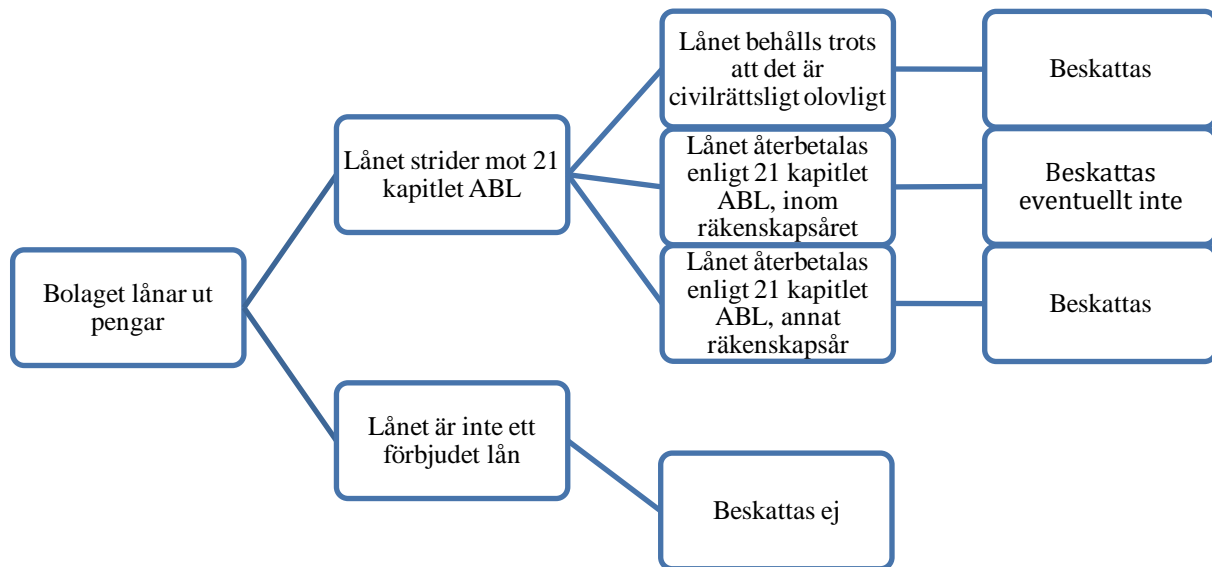
¹⁷² Prop. 2009/10:12, s. 22.

¹⁷³ Nerep & Samuelsson, *Aktiebolagslagen: en lagkommentar. D. 2, Kapitel 11-22* (2009), s. 399.

¹⁷⁴ Sund, *Generationsskifte av små och medelstora familjeägda aktiebolag: en studie i ekonomisk familjerätt, associations- och skatterätt samt rättsekonomi* (2001), s. 354.

¹⁷⁵ Högstedt, Skatteverket i Växjö, Intervju 11-12-2017.

återbetalas inom samma räkenskapsår, bedömningen ska dock ske restriktivt. Återbetalas lånet först ett annat räkenskapsår sker alltid beskattning av lånet.¹⁷⁶ Är lånet inte ett förbjudet lån, det vill säga om lånet är undantaget från låneförbudet, beskattas lånet inte utan tas upp som en skuld hos låntagaren. Beskattningskonsekvenserna kan schematiskt illustreras på följande sätt:

¹⁷⁶ Prop. 1989/90:110 s. 600.

4 Hur tillämpas dispens från låneförbudet i praktiken?

4.1 När myndighetspraxis avviker från förarbetena

Vid en jämförelse av de propositioner gällande dispens från låneförbudet som finns och de ansökningar om låneförbud som inkommit framgår det att olika delar framhålls som centrala. Förarbeten exemplifierar inte alla situationer som kan leda till att dispens från låneförbudet medges, vilket inte heller torde vara avsikten. Den enda situationen som i princip är given att få dispens från är generationsskiften.¹⁷⁷ Sammanställningen av dispensbeslut visar att över hälften av ärendena de senaste fem åren rör andra situationer än generationsskiften, av dessa ärenden är det dock endast 8 av dispensbesluten som medgivits dispens.

I detta avsnitt tar jag upp tre aspekter där myndighetspraxis på ett eller annat sätt avviker från vad som framhålls i förarbetena. När låneförbudet infördes och förarbetena framhöll att ett generationsskifte alltid ska anses vara ett synnerligt skäl för dispens från låneförbudet förelåg arvsskatt. Än idag, när arvsskatten slopats anses generationsskifte vara ett synnerligt skäl. När arvsskatt förelåg kunde ett lån från bolaget vara avgörande för om en arvinge kunde behålla bolaget eller inte, det vill säga avgörande för att undvika en tvångsförsäljning av bolaget. Eftersom arvsskatten inte längre är anledningen till att lån från bolaget är avgörande vid ett generationsskifte, ställer jag mig frågan varför ett generationsskifte fortfarande alltid anses vara ett synnerligt skäl. Det är därmed tydligt att dispens från generationsskiften inte endast var till för att göra det möjligt för den yngre generationen att betala arvsskatt, utan även för att hjälpa till med kostnaden som ett bolagsförvärv kan innebära. Ett lån från bolaget kan vara avgörande för om ett bolag kan överlåtas inom familjen eller inte, vilket gör dispens från låneförbudet till en viktig undantagsregel, kanske främst för de mindre bolagen som är familjeägda.

En annan tydlig skillnad mellan förarbetena och dispensbesluten är att det i förarbetena framstår som viktigt att dispensmyndigheten uppställer villkor för att ett dispensbeslut ska medges.¹⁷⁸ I dispensbesluten framstår inte villkor som en viktig del, eftersom det endast är ett beslut från de senaste fem åren som uppställer ett villkor. Jag ställer mig frågan varför villkor inte används i större utsträckning, genom att ställa villkor torde fler dispensbeslut kunna medges. Ett villkor kan exempelvis föreskriva att lånet inte får användas för privat

¹⁷⁷ Se avsnitt 3.2.2.

¹⁷⁸ Se avsnitt 3.4.

konsumtion. Föreskrivs ett sådant villkor i situationer där det kan finnas risk för privat konsumtion förhindrar det uppställda villkoret att lånet används privat och dispens kan därmed medges i fler ärenden. Att uppställa villkor i dispensbesluten kan vara viktigt för att skydda minoritetsaktieägare i bolaget, jag anser att det är viktigt att minoriteten inte missgynnas av att bolaget medges dispens från låneförbudet. En minoritetsaktieägare ska inte hamna i en sämre situation än tidigare för att en majoritetsaktieägare vill utge ett lån som främst gynnar majoritetsaktieägaren själv. Ett uppställt villkor kan dock bli problematiskt i de företag som inte har en revisor som kan granska och se till att villkoren efterlevs.

När reglerna om låneförbudet och dess undantag infördes, var holdingbolag inte lika etablerat som idag.¹⁷⁹ Idag är det vanligast att ett holdingbolag, som ägs av föräldrarna, i sin tur äger verksamhetsbolaget. Koncernen kan få ett nytt moderbolag genom att barnen till ägarna startar ett nytt holdingbolag som köper verksamhetsbolaget, familjen har därmed fullbordat ett generationsskifte. I en sådan situation är det närståendelåneförbudet som blir tillämpligt och inte förvärvslåneförbudet, eftersom barnen inte förvärvar aktier i verksamhetsbolaget. Ett holdingbolag är ofta tomt på tillgångar utöver de aktier de äger i dotterbolag, därmed är ett holdingbolag oftast utan borgenärer.¹⁸⁰ Förr, när lånen togs från verksamhetsbolaget, var det större risk att det fanns borgenärer som tog skada. Borgenärerna i verksamhetsbolaget skyddas inte av borgenärsskyddsregeln i 21 kapitlet 9 § ABL om det är holdingbolaget som förändras, eftersom de inte är borgenärer i holdingbolaget. Efter att holdingbolaget har förvärvat verksamhetsbolaget har ett koncernförhållande uppstått mellan bolagen, vilket innebär att koncernundantaget i 21 kapitlet 2 § 2 punkten ABL blir tillämplig om penninglån vill upptas därefter.¹⁸¹ Det är ett högre ställt rekvisit för att närståendelån ska medges än för förvärvslån, när närståendelåneförbudet nu är vanligare att ansöka om dispens från borde det innebära att det är färre ansökningar som medges. Ett generationsskifte förefaller dock vara både ett synnerligt skäl och en särskild omständighet, således medges ett generationsskifte oavsett om det är ett närståendelån eller ett förvärvslån.

4.2 Ger dispens från låneförbudet skydd mot olovliga värdeöverföringar?

I doktrin framhålls åsikten att ett bolag ska ha i åtanke att det inte är självklart att dispens från låneförbudet skyddar lånet från att ses som en olovlig värdeöverföring enligt 17 kapitlet

¹⁷⁹ Lindskog, *Aktiebolagslagen. 12:e och 13:e kapitlet, Kapitalskydd och likvidation* (1995), s. 185.

¹⁸⁰ Prop. 2009/10:12, s. 13.

¹⁸¹ Lindskog, *Aktiebolagslagen. 12:e och 13:e kapitlet, Kapitalskydd och likvidation* (1995), s. 185.

ABL.¹⁸² I ett av dispensbesluten där ansökan avser en vinstutdelning som överstiger bolagets egna kapital gör Skatteverket bedömningen att förfarandet strider mot bestämmelserna i 17 kapitlet ABL.¹⁸³ Skatteverket tog således ställning till reglerna i 17 kapitlet ABL i den situationen och konstaterade att utdelningen inte var ett lån. Även om ärendet inte var ett förbjudet lån enligt 21 kapitlet ABL, gjorde Skatteverket således bedömningen att förfarandet stred mot reglerna i 17 kapitlet ABL. Tar myndigheten hänsyn till reglerna i det ärendet indikerar det på att myndigheten även kan ta hänsyn till reglerna om olovliga värdeöverföringar i andra fall. Eftersom det endast finns ett ärende i sammanställningen som berör olovliga värdeöverföringar kan ingen ytterligare slutsats dras. Vid sammanvägning av det ovanstående anser jag dock att det vore bra med ett förtydligande om låneförbudet ska skydda mot olovliga värdeöverföringar eller inte. Det är rimligt att låneförbudet skyddar lånet från att ses som en olovlig värdeöverföring, det kan dock krävas en mer utförlig utredning av Skatteverket för att analysera långivarens ekonomi mer ingående.

4.3 När måste fullgod säkerhet ställas?

I förarbetena anges att fullgod säkerhet inte alltid måste ställas för att ett lån ska medges dispens, vilka situationer det gäller föreskrivs emellertid inte. I ett ärende som avslås framgår det att Skatteverket anser att marknadsmässiga villkor inte föreligger om säkerhet för lån inte lämnas när låntagaren vill låna till förvärv av skogsfastighet.¹⁸⁴ Jag konstaterar till följd därav att fullgod säkerhet måste ställas när lånevillkoret inte är marknadsmässigt. Skatteverket torde ha grundat beslutet på låntagarnas möjlighet att återbetala lånet och därmed dragit slutsatsen att säkerhet måste ställas. Ärendet visar att det kan vara av stor vikt att ställa säkerhet, eftersom det annars föreligger risk att ansökan avslås.

Ett dispensärende som avser ett generationsskifte medges dispens från låneförbudet även om ingen säkerhet ställts för den revers som lämnades vid överlåtelsen av bolaget.¹⁸⁵ I de flesta ärenden som avser generationsskiften framgår det inte i motiveringen om säkerhet har lämnats för lånet eller inte. I och med ovanstående ärende antar jag att generationsskiften är ett undantag som innebär att fullgod säkerhet inte alltid måste ställas. Vilka kriterier det är som ska vara uppfyllda för att säkerhet för lånet inte behöver lämnas framgår dock inte i dispensbesluten. Jag antar att bedömningen sker utifrån om bolaget är utan borgenärer,

¹⁸² Se avsnitt 3.2.4.

¹⁸³ Se Dnr 440 552739-14 i avsnitt 3.5.10.

¹⁸⁴ Se Dnr 440 105923-17 i avsnitt 3.5.3.

¹⁸⁵ Se Dnr 440 143109-14 i avsnitt 3.5.2.

låntagarens möjlighet att återbetala lånet och om lånet är kortfristigt eller inte, det vill säga förarbetens uppställda kriterier.

4.4 Bör det finnas en koppling mellan reglerna om låneförbudet i ABL och IL?

I vissa av dispensärendena frågar sökandebolaget om utlåningen leder till att lånet ska beskattas som ett förbjudet lån eller inte. Jag anser att frågan vittnar om att det råder en viss oklarhet mellan reglernas koppling. I de ärenden där frågan ställts har ombud förekommit, det är således inte enskilda personer som upprättat ansökan utan jurister. Jag anser att det kan vara bra med ett förtydligande gällande hur kopplingen mellan de aktiebolagsrättsliga och de skatterättsliga reglerna vid låneförbud ser ut.

Skatterättsligt finns det domar som definierar vad som avses med synnerliga skäl, vilket det inte gör för ABL:s definition av synnerliga skäl. Högstedt, handläggare på Skatteverket, säger att definitionen av synnerliga skäl i ABL inte motsvarar definitionen i IL, hans bedömning av dispensbesluten grundar sig således inte på definitionen av synnerliga skäl i domarna från Regeringsrätten (RÅ). Att de inte omfattar samma bedömning kan ha sin förklaring i att ABL granskar om ett lån ska vara tillåtet medan IL granskar om ett lån som inte är tillåtet ska beskattas. Jag anser att det är förvirrande att begreppen är densamma i ABL och IL när de inte tolkas enligt samma bedömning. Trots att tillämpningen av definitionen synnerliga skäl skiljer sig åt är reglerna i ABL och IL inte helt åtskilda.

Att reglerna skulle skiljas åt helt föreslogs i en promemoria av Ju år 2012.¹⁸⁶ Jag anser dock att de borde följa varandra till viss del, eftersom beskattning föreligger endast om det är ett förbjudet lån enligt ABL. Prövningen enligt de skatterättsliga reglerna sker således först efter att lånet bedöms vara ett förbjudet lån enligt ABL. Om reglerna åtskiljs helt kan det leda till längre rättsprocesser. Är reglerna åtskilda måste två skilda bedömningar ske. Jag tror på en mer enhetlig bedömning av reglerna om de är sammankopplade, eftersom lånets giltighet först bedöms enligt aktiebolagsrätten och att skatterätten därefter bedömer om beskattningen ska ske utefter om lånet är ett förbjudet lån eller inte. Skattedomstolarna har inte utrymme för självständiga skatterättsliga bedömningar om reglerna är för sammankopplade, vilket torde vara syftet med en enhetlig bedömning. Låneförbudet är i första hand ett aktiebolagsrättsligt

¹⁸⁶ Se avsnitt 2.3.1.

förfarande, vilket gör att jag anser att det är befogat att skattedomstolarna inte har lika stort utrymme för en självständig bedömning.

4.5 Faktorer som påverkar utfallet i dispensbesluten

Nedan följer en redogörelse för vilka faktorer som påverkar utfallen i dispensbesluten. Även om närståendelåneförbudet och förvärvslåneförbudet grundar sig på olika rekvisit framstår det vara samma faktorer som inverkar på dispensbesluten. Faktorerna torde dock ha olika relevans beroende på om det är närståendelåneförbudet eller förvärvslåneförbudet som ska bedömas. Genom att granska de senaste fem årens dispensbeslut framgår det att följande faktorer inverkar för att avgöra om ett dispensbeslut ska medges eller avslås:

- hur lånet påverkar borgenärer,
- hur lånet påverkar andra aktieägare,
- att dispens från låneförbudet inte används för att den sökande vill undgå beskattning,
- syftet med lånet,
- lånetidens längd och återbetalningstidpunkt,
- att amortering och marknadsmässig ränta ska utgå på lånet.

I dispensbesluten framgår det att amortering krävs. Det är dock stor variation mellan återbetalningstiderna, somliga ärenden medges endast på grund av att de avser en kort amorteringstid, medan andra ärenden som medges avser betydligt längre tid för amortering.

Det framgår inte i dispensbesluten vilken av faktorerna som har störst betydelse för utfallet. Min tolkning är att dispensbesluten utgår från en helhetsbedömning, det vill säga alla faktorer vägs mot varandra för att komma fram till en slutlig bedömning. Eftersom Skatteverket grundar sin bedömning på många olika faktorer och väger faktorerna mot varandra anser jag att det är tydligt att dispens från låneförbudet tillämpas på ett sätt som gör att syftet och grunden till låneförbudet upprätthålls. Skatteverket utreder alltid hur borgenärerna påverkas och anser det vara av största vikt att ett dispensbeslut inte påverkar borgenärerna negativt. Skatteverket utreder även syftet med dispensansökan för att säkerställa att syftet med lånet inte är skatteflykt eller privat konsumtion.

I dispensbeslutens motivering framgår det sällan om bolagets revisor har yttrat sig om lånet är lämpligt för bolaget. Det finns dock dispensbeslut där det står att revisorn inte har några invändningar mot lånet, vilket förefaller inverka positivt på beslutet. I doktrin framhålls att det anses lämpligt att revisorn uttalar sig om lånet och att revisorns uttalande i ärendet har

stor betydelse.¹⁸⁷ Jag anser att revisorns yttrande borde ha stor inverkan på dispensärendena, eftersom revisorn är den som har inblick i företagets ekonomi och kan avgöra om ett lån från bolaget är lämpligt eller inte. Det torde vara en varningssignal om revisorn uttalar sig negativt om att dispens från låneförbudet ska medges. Ett negativt uttalande från revisorn torde dock gissningsvis inte vara något som framhålls i en ansökan, vilket gör det svårt för Skatteverket att veta om revisorn är negativt inställd till ansökan om dispens från låneförbudet. I ett bolag utan revisor kan ett sådant yttrande självklart inte ske. Det kan även nämnas att revisorer i vissa fall kanske inte är så opartiska som de borde vara, om de på ett eller annat sätt är eller har blivit vänner med bolagets företagsledare. I sådana situationer kan revisorns bedömning vara missvisande om han påverkas av sin vänskap till företagsledarna.

4.6 Vad avses med synnerliga skäl?

De flesta dispensärenden som inkommit har omfattat närståendelåneförbudet. För att medges dispens från närståendelåneförbudet krävs det att synnerliga skäl föreligger. Genom att granska dispensbesluten kan jag konstatera att det är vanligast att ansöka om dispens på grund av ett generationsskifte i bolaget. Dispensbesluten visar att ett generationsskifte alltid ses som ett synnerligt skäl. Det som framhålls vara viktigast i besluten är att lånet inte får påverka borgenärerna och att marknadsmässiga villkor om ränta och amortering ska uppställas. Högstedt anser att ett generationsskifte inte torde medges dispens om låntagaren inte avser att amortera eller betala ränta. Inget dispensbeslut berör dock en sådan situation, vilket tyder på att de som ansöker om dispens är medvetna om de ovanstående kraven.

Genom att granska dispensärendena konstaterar jag att det utöver generationsskiften finns några andra situationer där dispens medges från närståendelåneförbudet och det därmed anses föreligga synnerliga skäl för dispens. Att genomföra en omstrukturering i en koncern kan ses som ett synnerligt skäl, exempelvis vid en omstrukturering som avser förvärv av aktier i dotterbolag.¹⁸⁸ För att en omstrukturering i en koncern ska medges dispens förefaller det vara avgörande att finansieringen sker mot revers med marknadsmässig ränta och amortering, samt att bolagets borgenärs ställning inte påverkas. Det är inte vanligt att ansöka om dispens på grund av omstrukturering i koncerner, vilket torde bero på att koncernundantaget ofta blir tillämpligt.¹⁸⁹

¹⁸⁷ Se avsnitt 3.1.

¹⁸⁸ Se Dnr 440 525495- 16 och Dnr 440 525510-16 i avsnitt 3.5.5.

¹⁸⁹ Se avsnitt 2.2.1.

Skatteverket ansåg i ett ärende att det förelåg synnerliga skäl för att medge dispens från närståendelåneförbudet för ett dödsbo som ägde aktier i ett bolag.¹⁹⁰ Synnerliga skäl ansågs troligen föreligga eftersom lånet kunde återbetalas så fort den fasta egendomen avyttrats. I och med avyttringen fick dödsboet ett tillskott av likvida medel och återbetalning av lånet var alltid förhållandevis säkert. Det var tydligt att lånet inte syftade till att undgå beskattning. Ett annat dispensärende som ansågs vara ett synnerligt skäl för att medge dispens var ett lån som var en del av en finansieringsstruktur för att förvärva ett bolag.¹⁹¹ Det som förenar de två besluten är att lånen avser en kortare tidsperiod. Jag anser att en kortare tidsperiod för lån framstår som ett av de avgörande skälen för att synnerliga skäl ska föreligga i andra fall än generationsskiften. I ärendena återropades det dessutom att fullgod säkerhet förelåg och att borgenärerna godkände de aktuella finansieringsstrukturerna, vilket även det framstår som viktiga punkter för att synnerliga skäl ska föreligga.

Lån från bolaget till bolagets fysiska ägare anses vanligen inte vara ett synnerligt skäl för att dispens ska medges från närståendelåneförbudet. Dispensbeslut som avser lån till bolagets ägare avslås i de flesta fall, vilket jag antar beror på att förarbeten framhåller att lån till bolagets ägare eller VD för privat konsumtion ska vara ett förbjudet lån. Ett dispensbeslut avviker från det och ägaren medges lån från bolaget för att förvärva en fastighet.¹⁹² Skatteverket ansåg att det förelåg synnerliga skäl i det fallet, eftersom fastigheten skulle hyras ut till bolaget på marknadsmässiga villkor för att bolaget skulle kunna bedriva verksamhet i fastigheten. Lånet påverkade inte övriga borgenärer och marknadsmässig ränta och säkerhet utgick. Bolaget hade dessutom en överlikviditet sedan flera år, vilket torde inverkat på beslutet att synnerliga skäl förelåg för att medge dispens. Jag förmodar att Skatteverket gjorde bedömningen att lånet inte var för privat konsumtion, eftersom fastigheten avsågs användas i bolagets verksamhet och inte som exempelvis ägarens privata bostad. Ärendet visar att det är tillåtet att förvärva en fastighet privat genom lån från sitt bolag, om det tydligt framgår att fastighetens syfte är att verka som lokal för bolagets verksamhet. I förevarande ärende anser jag att det hade varit lämpligt att uppställa ett villkor om att fastigheten måste användas i bolagets verksamhet för att lånet ska vara tillåtet. Om ett villkor uppställts kan

¹⁹⁰ Se Dnr 440 464104-15 i avsnitt 3.5.10.

¹⁹¹ Se Dnr 440 662439-13 i avsnitt 3.5.7.

¹⁹² Se Dnr 440 111533-13 i avsnitt 3.5.8.

lånet inte användas i något annat hänseende än det som meddelats Skatteverket vid ansökan. Jag anser att det är extra viktigt att uppställa villkor i ett ärende som avviker från normen.

Sista dispensärendet där Skatteverket ansett att ett synnerligt skäl förelåg, avsåg ställande av säkerhet för närståendes lån.¹⁹³ Skatteverket ansåg att synnerliga skäl förelåg för att medge dispens, eftersom bolaget redan tidigare hade haft ett lån på fastigheten. Ett lån hade uppenbart medgivits tidigare, därmed torde det innebära att en prövning var gjord sedan innan. Har inga förhållanden förändrats från det tidigare lånet är det enligt min mening fullt rimligt att bolaget får ställa säkerhet, eftersom bolaget torde vara pålitliga även när de ställer säkerhet i fastigheten.

Genom att granska och jämföra ovanstående ärenden konstaterar jag att det är svårt att finna ett mönster i bedömningen av synnerliga skäl utöver att Skatteverket tar hänsyn till faktorerna som redovisades i avsnitt 4.5. Vilka faktorer som väger tyngst i vilken situation framgår dock inte. Det som framgår vid jämförelsen av ärendena är att förutom situationen generationsskiftet torde ärenden med korta låneperioder vara den faktor som mest frekvent bedöms som avgörande för att ett synnerligt skäl ska föreligga.

4.7 Vad avses med särskilda omständigheter?

Det är få ansökningar som inkommer till Skatteverket som omfattar förvärvslåneförbudet, endast åtta stycken de senaste fem åren. För att medges dispens från förvärvslåneförbudet måste särskilda omständigheter föreligga. Kravet för att få dispens för förvärvslån är lägre ställt, följaktligen ska det vara lättare att medges dispens från förvärvslåneförbudet än från närståendelåneförbudet, ändock är det färre ärenden som berör förvärvslån. Antalet dispensärenden som berör förvärvslåneförbudet torde ha sjunkit i och med att holdingbolag används i större utsträckning idag.

Tre av de ärenden som omfattat ansökan om dispens från förvärvslåneförbudet, de senaste fem åren, har medgivits. Exempelvis ansågs det föreligga särskilda omständigheter vid en pantsättning där bolagen tre månader senare skulle fusioneras och lånet därmed skulle bli lagligt.¹⁹⁴ Beslutet visar att särskilda omständigheter föreligger om lånet inom den närmaste tiden blir lagligt genom att bolagen fusioneras, vilket jag anser var befogat, eftersom

¹⁹³ Se Dnr 440 659792-15 i avsnitt 3.5.6.2.

¹⁹⁴ Se Dnr 440 105383-14 i avsnitt 3.5.10.

bolagens tillgångar och skulder kommer att ingå i samma bolag inom en snar framtid. Blir bolagens tillgångar och skulder sammanfogade är överföringen inte längre ett lån. Överlag anser jag att lån som inom en närstående tid blir lagligt bör medges dispens från förvärvslåneförbudet oavsett om det är på grund av en fusion eller annan sådan orsak. En bedömning av orsaken till lånet är i sådana fall viktig för att avgöra att situationen inte går emot syftet med låneförbudet. Det är exempelvis viktigt att uppmärksamma om upplägget är utformat för att bolagets VD avser att missbruka sin position genom att bevilja ett lån för privat konsumtion och därefter lämna bolaget. Går två bolag ihop till ett måste en VD från något av bolagen avgå. En sådan situation torde dock kunna förhindras genom att villkor ställs upp i beslutet, det är dessutom inte vanligt att lån som uppenbart är till för privat konsumtion beviljas dispens från låneförbudet.

I ett annat ärendet där Skatteverket ansåg att särskilda omständigheter förelåg ville sökandebolaget ställa säkerhet för ett banklån som redan hade tagits för förvärv av aktier.¹⁹⁵ Det var tydligt att syftet med förfarandet inte var att undgå beskattning. Även ytterligare ett annat bolag än sökandebolaget avsåg att säkerställa lånet genom att ingå borgen, vilket gjorde att säkerheten som ställdes av sökandebolaget backades upp av ett borgensåtagande. Det var tydligt att säkerheten var lämnad för ett väsentligt förvärv, vilket torde inverkat på bedömningen att situationen sågs som en särskild omständighet. Här framgår det att Skatteverket beaktade syftet med lånet samt säkerheten och att det såg till att upprätthålla syftet om att skatteflykt ska förhindras. Jag anser även att det visar att Skatteverket torde anse att särskilda omständigheter kan föreligga om ställande av säkerhet backas upp av andra åtaganden som säkerställer återbetalning av ett lån.

Det tredje och sista dispensbeslutet som ger exempel på vad som avses med särskilda omständigheter, var ett lån som omfattades av både förvärvslåneförbudet och närståendelåneförbudet, eftersom lånet skulle ske till ett moderbolag i en koncern och lånet skedde inom närståendekretsen. Skatteverket ansåg att dispens från låneförbudet skulle medges i ärendet, eftersom det var ett led i ett generationsskifte.¹⁹⁶ Ett generationsskifte ses som både synnerliga skäl och särskilda omständigheter. Det tredje ärendet talar även för att både närståendelåneförbudet och förvärvslåneförbudet kan bli aktuella i samma ärende. I beslutet bedömer Skatteverket båda situationerna, vilket jag anser tyder på att både

¹⁹⁵ Se Dnr 440 235-16 i avsnitt 3.5.6.1.

¹⁹⁶ Se Dnr 440 175154-16 i avsnitt 3.5.2.

närståendelåneförbudet och förvärvslåneförbudet måste medges var för sig för att dispens från låneförbudet ska erhållas. Synnerliga skäl är ett högre ställt krav, vilket torde innebära att särskilda omständigheter föreligger om det föreligger synnerliga skäl vid lån där omständigheten för lånet omfattas av båda förbuden.

De tre ärendena som medgivits dispens från förvärvslåneförbudet och där särskilda omständigheter ansetts föreligga skiljer sig väsentligt från varandra. Det är således svårt att se ett mönster i bedömningen av vad som avses vara särskilda omständigheter. Faktorerna som anges i avsnitt 4.5 har dock varit avgörande även vid denna bedömning.

4.8 När anses ett kommersiellt lån föreligga?

Möjligheten att ansöka om dispens används inte enbart i syftet att få dispens från låneförbudet utan även för att få en bekräftelse på att Skatteverket anser att ett kommersiellt lån föreligger. Det var över 27 procent av ärendena som inkommit där sökandebolaget i första hand ville att Skatteverket skulle bedöma att lånet var ett kommersiellt lån. Att ansökan om dispens från låneförbudet även skulle få förevarande tillämpning är inget som framgår i förarbetena. Gällande de andra undantagen från närståendelåneförbudet i 21 kapitlet 2 § ABL har det inte inkommit ansökningar i samma utsträckning som för kommersiella lån. Anledningen till att bolag behöver bekräftelse på att ett lån är av kommersiell natur är förmodligen att begreppet uppfattas som svårtolkat och att hjälp till definition inte finns i rättspraxis. Rättspraxis som berör undantaget för kommersiella lån ger ingen vidare definition än förarbetena.¹⁹⁷ Jag finner det anmärkningsvärt att det inte finns mer tydliga riktlinjer och mer rättspraxis gällande kommersiella lån. Hade fler riktlinjer eller rättspraxis funnits torde Skatteverket inte ha fått in lika många ärenden som avsett kommersiella lån.

I de ansökningar som berör kommersiella lån åberopas att lånet ska lämnas uteslutande för låntagarens rörelse och att lånet ska lämnas av affärsmässiga skäl. Genom att granska besluten framgår det att det är vanligt att bolagen som åberopar att ett kommersiellt lån ska föreligga har en överskottslikvid och att låntagaren har behov av att låna pengar. För att ett kommersiellt lån ska föreligga måste följande vara uppfyllt: låntagaren måste driva näringsverksamhet vid lånetillfället, de villkor som uppställs för lånet ska framstå som marknads-mässiga och lånet ska vara lämnat av affärsmässiga skäl.¹⁹⁸ För att affärsmässiga skäl ska

¹⁹⁷ Se avsnitt 2.2.1.

¹⁹⁸ Se avsnitt 3.5.3.

föreligga måste bolaget som lånar ut pengar ta del av vinsten eller på annat sätt ha intresse i att lånet kommer till stånd, lånet måste således gynna både långivaren och låntagaren. Endast i ett dispensbeslut där bolaget förespråkade att lånet skulle bedömas som ett kommersiellt lån, avslog Skatteverket ansökan. Grunden till det var att lånevillkoren inte var jämförbara med vad en extern långivare hade tillämpat.¹⁹⁹ Bedömningen i dispensbeslutet torde grundats på att det inte anses vara ett affärsmässigt lån om lånevillkoren inte är marknadsmässiga och därmed inte gynnar bolaget. Undantaget för kommersiella lån är viktigt, eftersom det kan ha stor betydelse för att underlätta affärsförbindelser mellan olika bolag och anses viktigt för att inte hämma bolagets verksamhet. När kommersiella lån i hög grad är viktigt för affärsförbindelser anser jag att det är viktigt att undantaget för kommersiella lån inte är för hårt ställt. Reglernas utformning är därmed bra på det sätt att de ger utrymme för företag att ge lån som gynnar verksamheten.

4.9 Särskilda skäl, ett etablerat begrepp?

Ett ärende skiljer sig från de övriga 98 stycken genom att ett begrepp används som inte är reglerat i lag, förarbeten eller andra ärenden. Ärendet medgavs av Skatteverket, eftersom det ansåg att särskilda skäl förelåg.²⁰⁰ De begrepp som är reglerade i lag och förarbeten är synnerliga skäl eller särskilda omständigheter, i förevarande ärende har begreppen dock kombinerats genom att det står särskilda skäl. Ärendet berör både förvärvslåneförbudet och närståendelåneförbudet, vilket kan förklara en kombination av de olika begreppen. Det finns ett annat ärende som berör både närståendelåneförbudet och förvärvslåneförbudet som medges dispens. I det ärendet reglerar inte beslutet om det är synnerliga skäl och särskilda omständigheter som gör att dispens medges, inte heller kombineras begreppen.²⁰¹ Det är således svårt att dra slutsatsen att särskilda skäl är ett begrepp som används när både närståendelåneförbudet och förvärvslåneförbudet medges. Det finns inte reglerat i lag eller förarbeten hur bedömning av ett ärende ska ske om både närståendelåneförbudet och förvärvslåneförbudet omfattas. I dispensbesluten framgår det dock att båda förbuden bedöms. Jag anser att begreppet särskilda skäl är märkligt att använda om Skatteverket vill medge ett lån som strider mot både närståendelåneförbudet och förvärvslåneförbudet. Ett ytterligare begrepp kan leda till förvirring, det hade varit tydligare att dela på förbuden och skriva att dispens från låneförbudet medges eftersom synnerliga skäl och särskilda omständigheter

¹⁹⁹ Se Dnr 440 105923-17 i avsnitt 3.5.3.

²⁰⁰ Se Dnr 440 719582-13 i avsnitt 3.5.2.

²⁰¹ Se Dnr 440 175154-16 i avsnitt 3.5.2.

anses föreligga. Det är tydligt att det inte är vanligt att ansökningar inkommer som berör både närståendelåneförbudet och förvärvslåneförbudet, eftersom det endast är tre ärenden de senaste fem åren som berör båda förbuden, varav endast två av ärendena medges dispens.

5 Kan dispensmöjligheten utnyttjas i större utsträckning än den görs idag?

5.1 Omfattningen av generationsskiften i Sverige

Generationsskifte innebär att egendom överläts inom familjen, det behöver inte vara från förälder till barn, men ett nära släktskap ingår i begreppet.²⁰² Ett generationsskifte kan även vara en överlåtelse till en närstående, en anställd eller utomstående köpare.²⁰³ I dispensbesluten framgår det att de flesta ansökningar om dispens från låneförbudet vid generationsskiften omfattar föräldrar som vill överlåta sin verksamhet till sina barn. Enligt forskare på forskningscentret CeFEO är det ungefär hälften av Sveriges företag som står inför ett generationsskifte inom de närmaste tio åren.²⁰⁴ Företagarna, som är Sveriges största organisation för små och medelstora företag, gjorde år 2015 gjort en undersökning²⁰⁵ om ägar- och generationsskiften.²⁰⁶ Enligt undersökningen uppger 22 procent av Sveriges företagare att de vill dra sig tillbaka inom fem år och ytterligare 12 procent svarar att de vill dra sig tillbaka inom en fem till tio års period. Företagarna har jämfört de 34 procent som troligen kommer dra sig tillbaka inom 10 år med antalet företag med 1-49 anställda och enmansföretag år 2014. Siffrorna inkluderar dock inte företag inom jordbruk, skogsbruk och fiske samt civila myndigheter och försvaret. År 2014 fanns det 286 414 företag med 1-49 anställda, och 615 407 enmansföretag.²⁰⁷ Företagarna har även undersökt vilka län som har flest företagsledare över 65 år, vilket talar för att ett generationsskifte kommer att ske inom de närmaste åren när företagsledaren går i pension. Kronobergs län är det län med störst procentuell andel företagsledare över 65 år, med 22 procent. Därefter följer Kalmar län samt Värmlands län med vardera 20 procent. I Stockholms län är 15 procent av företagsledarna över 65 år, vilket är den minsta procentuella andelen i Sverige. I Sveriges 21 län är medelåldern för företagsledare 51,6-53,9 år.²⁰⁸

²⁰² Nilsson, *Generationsskiften och blandade fång: en praktisk handledning* (2016), s. 16.

²⁰³ Almi. *Generationsskifte, råd och tips vid överlåtelse av företag*. s. 2. Elektronisk resurs.

²⁰⁴ Ydstedt & Wollstad, *Tio år utan arvsskatt: sörjd av ingen - saknad av få* (2015), s. 38.

²⁰⁵ Företagarna har i undersökningen använt sig av en metod som kallas "raking", vilket de gjort för att resultatet ska bli representativt för alla företagare i Sverige.

²⁰⁶ Företagarna, *Företagarnas undersökning om ägar- och generationsskiften 2015: Bättre ramvillkor kan underlägga ägar- och generationsskiften men som företagare måste du själv förbereda dig!* (2016), s. 4, Elektronisk resurs.

²⁰⁷ Företagarna, *Företagarnas undersökning om ägar- och generationsskiften 2015: Bättre ramvillkor kan underlägga ägar- och generationsskiften men som företagare måste du själv förbereda dig!* (2016), s. 8, Elektronisk resurs.

²⁰⁸ Företagarna, *Ägar- och generationsskifte i svenska företag - överlåtelse eller avslut?* (2017), s. 8, Elektronisk resurs. Samt, Statistiska centralbyrån, *Län och kommuner i kodnummerordning* (2017), Elektronisk resurs.

5.2 Bolagens branschtillhörighet

De aktiebolag som ansöker om dispens från låneförbudet härrör från flera olika branscher. Jag har utgått från vad allabolag.se har gett aktiebolagen för branschindelning. Flera av sökandebolagen är holdingbolag, de bolagen kan ha registrerat sig i branschkategori för “bank, finans & försäkring” eller i samma branschkategori som verksamhetsbolaget, vilket kan göra att sammanställningen är missvisande.

“Bank, finans & försäkring” är den bransch som flest aktiebolag härrör till, 25 stycken aktiebolag. Ytterligare tre branscher som är vanligt förekommande, med mellan 10-14 stycken aktiebolag, är: “juridik, ekonomi & konsulttjänster”, “bygg-, design- & inredningsverksamhet” samt “fastighetsverksamhet”. Utöver ovan nämnda branscher är det bara 1-3 aktiebolag per bransch som ansökt om dispens från låneförbudet. Den slutsats jag kan dra är att det är vanligare inom vissa branscher att ansöka om dispens, främst inom bygg- och fastighetsbranscherna. Anledningen till att bygg- och fastighetsbranscherna tillämpar dispens från låneförbudet oftare än andra branscher kan vara att värdet på tillgångarna i de bolagen torde vara högt. Fastigheter har ofta ett högre värde än andra tillgångar i ett bolag, vilket kan leda till att det är svårare att genomföra exempelvis ett generationsskifte utan att låna tillgångar från bolaget. Det är svårt att dra fler slutsatser om branscherna när det är holdingbolagets branschtillhörighet som syns och inte verksamhetsbolagets, vilket beror på att holdingbolaget är sökandebolaget. Företagarna har sammanställts inom vilka branscher det är flest företagsledare över 65 år. Fastighetsbranschen har det tredje högsta antalet företagsledare över 65 år med sina 23 procent. Även juridik & ekonomi är en bransch som hamnar långt upp med sina 21 procent företagsledare över 65 år.²⁰⁹ Förevarande statistik kan vara förklaringen till varför det är vanligare att ansöka om dispens från låneförbudet i vissa branscher, eftersom åldersfördelningen bland företagsledarna kan se olika ut.

5.3 Geografisk spridning av ansökan om dispens

Av dispensbesluten från år 2013-2017 framgår det att aktiebolag från vissa län ansöker om dispens från låneförbudet mer frekvent än andra. De län som är överrepresenterade i dispensbesluten är Stockholms län, Jönköpings län, Västra Götalands län, samt Skåne län. I resterande län har aktiebolagen endast inkommit med 1-4 stycken ansökningar om dispens från låneförbudet de senaste fem åren. Ansökan om dispens från låneförbudet har inkommit

²⁰⁹ Företagarna, *Ägar- och generationsskifte i svenska företag - överlåtelse eller avslut?* (2017), s. 17, Elektronisk resurs.

från aktiebolag i 16 av Sveriges 21 län. Vissa av dispensbesluten omfattar bolag som idag är inaktiva, vilket gör att det inte går att spåra vilket län ansökan inkommit från. De län i Sverige som hade flest registrerade aktiebolag, i genomsnitt, år 2013-2017 överensstämmer inte med de län därifrån flest aktiebolag ansökte om dispens från låneförbudet. De län i Sverige som hade flest registrerade aktiebolag, i genomsnitt, mellan år 2013-2017 var Stockholms län, Västra Götalands län, Skåne län, Östergötlands län samt Hallands län.²¹⁰ Nedan följer en sammanställning som visar hur många gånger aktiebolag i varje län ansökte om dispens från låneförbudet år 2013-2017 samt vad det motsvarar i procent av de senaste fem årens dispensbeslut. Dessutom framgår det hur många aktiebolag som i genomsnitt varit registrerade i varje län de senaste fem åren samt vad det motsvarar i procent av alla Sveriges aktiebolag under förevarande period.

Geografisk spridning av ansökan om dispens				
Län	Antal dispensbeslut år 2013-2017	Procentuell andel av samtliga dispensbeslut år 2013-2017	Antal aktiebolag per län i genomsnitt år 2013-2017 ²¹¹	Procentuell andel av Sveriges aktiebolag
Blekinge län	1	1,0 %	5 043,4	1,0 %
Dalarnas län	0	0,0 %	11 566,6	2,3 %
Gotlands län	1	1,0 %	2 841,8	0,6 %
Gävleborgs län	3	3,0 %	10 738,2	2,1 %
Hallands län	2	2,0 %	16 115,2	3,2 %
Jämtlands län	0	0,0 %	6 535	1,3 %
Jönköpings län	20	20,2 %	15 621,8	3,1 %
Kalmar län	0	0,0 %	9 373,6	1,9 %
Kronobergs län	1	1,0 %	7 774,2	1,5 %
Norrbottnens län	1	1,0 %	9 659,6	1,9 %
Skåne län	14	14,1 %	61 500,2	12,2 %
Stockholms län	23	23,2 %	170 726	33,8 %
Södermanlands län	1	1,0 %	10 682,4	2,1 %
Uppsala län	3	3,0 %	15 016	3,0 %
Värmlands län	1	1,0 %	11 398,6	2,6 %
Västerbottens län	0	0,0 %	11 465,6	2,3 %
Västernorrlands län	0	0,0 %	9 127,6	1,8 %
Västmanlands län	4	4,0 %	10 145,4	2,0 %
Västra Götalands län	14	14,1 %	82 426,4	16,3 %
Örebro län	2	2,0 %	10 788,4	2,1 %
Östergötlands län	3	3,0 %	17 125,2	3,4 %
Inaktivt bolag	4	4,0 %	-	-

²¹⁰ Bolagsverket, *Statistik om företag och föreningar* (2018), Elektronisk resurs.

²¹¹ Bolagsverket, *Statistik om företag och föreningar* (2018), Elektronisk resurs.

Framgår ej i beslutet	1	1,0 %	-	-
Summa	99	99,6 %²¹²	505 671,2	100,5 %²¹³

Genom att studera tabellen konstaterar jag att Jönköpings län som endast innehåft 3,1 procent av landets totala aktiebolag de senaste fem åren, är ett län där aktiebolagen ändå bidragit med 20,2 procent av alla dispensansökningar. Stockholms län är det län där aktiebolag ansökt om dispens från låneförbudet mest frekvent med 23,2 procent av alla ansökningar, det ska dock jämföras mot att Stockholm varit det län med flest aktiebolag, med 33,8 procent av samtliga aktiebolag i Sverige. I Skåne län och Västra Götaland län ansökte aktiebolag om dispens i ungefär samma utsträckning som de haft procentuell andel av hela landets aktiebolag. Skånes läns aktiebolag har bidragit med 14,1 procent av dispensansökningarna och innehåft 12,2 procent av landets aktiebolag. Aktiebolagen i Västra Götalands läns har bidragit med 14,1 procent av dispensansökningarna och innehåft 16,3 procent av landets aktiebolag.

5.4 Är dispensmöjligheten ett outnyttjat förfarande?

Vid sammanställning av de senaste fem årens dispensärenden framgår det tydligt att aktiebolagen i Sveriges 21 län ansökt om dispens från låneförbudet i olika stor utsträckning. Jag antar att det råder en viss okunskap i aktiebolagen i de olika länen om möjligheten att ansöka om dispens från låneförbudet. Främst kan det vara svårt att veta vilka typer av ärenden som Skatteverket medger dispens för. Generationsskiften står för 48,5 procent av alla dispensärenden som inkommit de senaste fem åren. Enligt undersökningar framgår det att de inom de närmsta åren kommer genomföras generationsskiften i flera av Sveriges aktiebolag, eftersom många företagsledare vill dra sig tillbaka. Jag tror att flera aktiebolag kan gynnas av möjligheten att ansöka om dispens från låneförbudet för att underlätta ett generationsskifte. Att dispensansökningar inte inkommer i större utsträckning tyder på att flertalet inte känner till den möjlighet som finns.

Jag har jämfört Företagarnas statistik som anger att 22 procent av företagsledarna vill dra sig tillbaka inom fem år, med antalet aktiebolag i genomsnittet i Sveriges de senaste fem åren, vilket varit 489 061 stycken. Av det kan jag konstatera att cirka 107 593 aktiebolag torde skifta ägare de närmaste fem åren. Vid en jämförelse med de 34 procent som säger att de vill dra sig tillbaka inom tio år blir summan istället cirka 166 281 stycken aktiebolag som torde

²¹² På grund av avrundning blir summan inte 100 %.

²¹³ På grund av avrundning blir summan inte 100 %.

genomgå ett generationsskifte inom de närmaste tio åren. Vissa av aktiebolagen kommer troligen avvecklas och därmed inte generationsskiftas, men vilken andel det är frågan om framgår inte av undersökningen. Jämför jag siffrorna med antalet dispensärenden, 49 stycken, som rört generationsskiften de senaste fem åren, framgår det att förfarandet torde kunna tillämpas i större utsträckning än vad det görs idag. För att öka kunskapen bland företagarna krävs det att informationen om dispens från låneförbudet når ut till fler, inte bara aktiebolag, utan även till skattekon.sulter som hjälper bolagen med sådana typer av frågor.

I min sammanställning av vilka län vars aktiebolag främst ansöker om dispens, i förhållande till antal aktiebolag länet har, kan jag utläsa att det är vissa läns aktiebolag som utnyttjar förfarandet mer frekvent än andra. Om de beror på att fler aktiebolag i vissa län är i behov av lån från bolaget eller om det beror på större kunskap om förfarandet inom aktiebolagen i vissa län är svårt att svara på. Vissa län har större andel familjeföretag eller ägarledda bolag än andra, dessutom kan företagsledarnas ålder i de olika länen skilja. I de tre län i Sverige som procentuellt har störst antal företagsledare över 65 år, har antingen inget aktiebolag alls ansökt om dispens de senaste fem åren eller så har endast en ansökan inkommit. Jag tycker det är anmärkningsvärt att aktiebolag i de län där flest generationsskiften torde vara stundande inte har ansökt om dispens från låneförbudet i större utsträckning. Självklart kan generationsskiften även ske i aktiebolag med yngre företagsledare och inte bara i de aktiebolag som har företagsledare i pensionsåldern. Det län som sticker ut mest och har flest aktiebolag som ansöker om dispens från låneförbudet, i förhållande till antal aktiebolag i länet, är Jönköpings län, även om det inte är ett av de län med störst antal äldre företagsledare. Vid sammanvägning av det ovanstående anser jag att kunskapen om möjlighet till dispens från låneförbudet torde vara mest utbredd i aktiebolagen i Jönköpings län och att kunskapen bland aktiebolagen i övriga län behöver öka.

6 Avslutande kommentar och slutsats

Syftet med uppsatsen är att utreda hur dispens från låneförbudet tillämpas i praktiken. Efter en sammanvägning av dispensärendena konstaterar jag att situationer som kan föranleda synnerliga skäl och att dispens från närståendelåneförbudet medges är generationsskiften, omstrukturering i en koncern, förhindra dödsbo från att gå i konkurs, ställande av säkerhet på tidigare lån samt lån till bolagets ägare i undantagsfall. Vidare konstaterar jag att de situationer som kan föranleda särskilda omständigheter och att dispens från förvärvslåneförbudet medges är generationsskiften, om lånet inom den närmaste tiden blir lagligt samt om ett företag vill ställa säkerhet för ett lån som redan är taget. Att ansöka om dispens från låneförbudet används inte enbart till att medges dispens utan även till att få en bekräftelse från Skatteverket om att det anser att ett kommersiellt lån föreligger. För att ett kommersiellt lån ska föreligga ska lånet lämnas uteslutande för låntagarens rörelse och lånet ska lämnas av affärsmässiga skäl. Utöver det ska villkoren för lånen framstå som marknadsmässiga. Genom att ha granskat dispensbesluten tycker jag att det är positivt att det framgår att Skatteverket tar hänsyn till syftena med dispens från låneförbudet och väger dem mot andra krav för en rättssäker bedömning. Sker granskning av samma kriterier i alla ärenden torde bedömningen av dispensbesluten vara objektiv.

Efter att ha granskat samtliga dispensärenden som inkommit de senaste fem åren konstaterar jag att förfarandet torde kunna tillämpas oftare än det görs idag. Generationsskiften kommer troligen ske i ett flertal bolag de närmsta åren. Generationsskifte är den vanligaste orsaken till dispensansökan och dessutom en situation som i stort sett undantagslöst medges dispens. Av den orsaken drar jag slutsatsen att fler torde kunna dra nytta av att ansöka om dispens från låneförbudet. Det framgår, när jag sammanställt vilka län som har haft flest aktiebolag och jämfört det med vilka län vars aktiebolag ansökt om dispens från låneförbudet mest frekvent, att det är vissa läns aktiebolag som torde ha haft större kunskap om att dispens från låneförbudet kan tillämpas. Jag hoppas att denna uppsats leder till att fler får upp ögonen för förfarandet och att ansökningar om dispens från låneförbudet inkommer i större omfattning, från fler län i Sverige.

7 Käll- och litteraturförteckning

Lagtext

Aktiebolagslag (2005:551).

Inkomstskattelag (1999:1229).

Offentligt tryck

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/1132 av den 14 juni 2017 om vissa aspekter av bolagsrätt (kodifiering).

Rådets andra direktiv 77/91/EEG av den 13 december 1976 om samordning av de skyddsåtgärder som krävs i medlemsstaterna av de i artikel 58 andra stycket i fördraget avsedda bolagen i bolagsmännens och tredje mans intressen när det gäller att bilda ett aktiebolag samt att bevara och ändra dettas kapital, i syfte att göra skyddsåtgärderna likvärdiga.

Proposition 1973:93, *Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om konvertibla skuldebrev m.m.*

Proposition 1975:103, *Regeringens proposition med förslag till ny aktiebolagslag, m.m.*

Proposition 1975/76:79, *Om ändrade regler för beskattning av fåmansföretag m.m.*

Proposition 1977/78:41, *Om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385) m.m.*

Proposition 1989/90:110, *Om reformerad inkomst- och företagsbeskattning.*

Proposition 1993/94:196, *Ändringar i aktiebolagslagen (1975:1385) m.m.*

Proposition 1999/2000:15, *slopade stoppregler.*

Proposition 2004/05:85, *Ny aktiebolagslag.*

Proposition 2009/10:12, *Ändrade regler om beskattning av vissa penninglån och slopande av avdragsrätten för ränta på sådana lån.*

SOU 1971:15, *Förslag till aktiebolagslag m.m.*

Promemoria Justitsiedepartementet, *Ett slopat låneförbud m.m.* Ju2009/3395L1.

Skatteverkets ställningstagande, *Förvärvslåneförbudet och begreppet "överordnat bolag"*.
Dnr 131 373903-09/111, 2009-04-20.

Rättsfall

NJA 1951 s. 6.

NJA 2015 s. 578.

RÅ 2004 not. 192.

RÅ 2004 ref. 114.

RÅ 2004 ref. 115.

RÅ 2004 ref. 116.

Hovrätten för Västra Sverige, dom den 2016-10-21, mål nr. T 4834-15.

Kammarrätten i Stockholm, dom den 2002-05-27, mål nr. 8713-1999.

Beslut från Skatteverket

Beslut i dispensärenden från år 2013-2017.

Litteraturlista

Andersson, Jan (2010). *Kapitalskyddet i aktiebolag: en lärobok*. 6., [omarb. och utök.] uppl. Uppsala: Litteraturcompagniet.

Andersson, Mari, Saldén-Enérus, Anita & Tivéus, Ulf (2017). *Inkomstskattelagen: en kommentar. D. 1, 1-28 kap.*. Utgåva 2017 Stockholm: Wolters Kluwer.

Andersson, Sten, Johansson, Svante & Skog, Rolf (2017). *Aktiebolagslagen: en kommentar. Del 2, kap. 11-22, med supplement 12, april 2017*. Stockholm: Wolters Kluwer.

Bergström, Sture (1984). *Ogiltighet ur civilrättslig och skatterättslig synvinkel*. 1. uppl. Stockholm: Liber Förlag.

Ejvegård, Rolf (2009). *Vetenskaplig metod*. 4. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Grosskopf, Göran (1989). *Vinstbolag: aktiebolags- och skatterättsliga frågor*. Malmö: Snogeholms utbildnings AB.

Karlsson, Bernhard (1981). *Dispenser från låneförbudet enligt aktiebolagslagen*. Lund: Juridiska fören.

Kedner, Gösta, Roos, Carl Martin & Skog, Rolf (1996). *Aktiebolagslagen med kommentarer. D. 2, (10-19 kap.) : med kommentar*. Stockholm: Norstedts juridik.

Kleineman, Jan, Rättsdogmatisk metod i *Juridisk metodlära*, Korling, Fredric & Zamboni, Mauro (red.) (2013). 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Lehrberg, Bert (2018). *Praktisk juridisk metod*. Tionde upplagan Uppsala: Iusté.

Lindskog, Stefan (1995). *Aktiebolagslagen. 12:e och 13:e kapitlet, Kapitalskydd och likvidation*. 2. uppl. Stockholm: Juristförl.

Löfgren, Kent (2016). *Personligt ansvar vid likvidationsplikt, värdeöverföringar, företrädaransvar samt skattefrågor vid obestånd*. 6., [uppdaterade och utök.] uppl. Stockholm: Wolters Kluwer Sverige.

Nerep, Erik (1994). *Aktiebolagsrättsliga studier: särskilt om kapitalskyddet*. Stockholm: Juristförl.

Nerep, Erik & Samuelsson, Per (2009). *Aktiebolagslagen: en lagkommentar. D. 2, Kapitel 11-22*. 2. uppl. Stockholm: Thomson Reuters Professional.

Nilsson, Peter (2016). *Generationsskiften och blandade fång: en praktisk handledning*. 4., [omarb.] uppl. Stockholm: Wolters Kluwer, s. 16.

Rodhe, Knut (1989). *Studier i bolags- och krediträtt: skrifter i urval 1944-1989*. Stockholm: Norstedt.

Rodhe, Knut & Skog, Rolf (2018). *Rodhes aktiebolagsrätt*. Tjugofemte upplagan Stockholm: Norstedts juridik.

Samuelson, Lars (2010). *Lån från utländska bolag - utvidgade skatteregler och pågående processer*, Skattenytt.

Sandgren, Claes (2009). *Vad är rättsvetenskap?*. Stockholm: Jure.

Sandgren, Claes (2015). *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: ämne, material, metod och argumentation*. 3., [utök. och rev.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik.

Sandström, Torsten (2017). *Svensk aktiebolagsrätt*. Sjätte upplagan Stockholm: Wolters Kluwer.

Sund, Lars-Göran (2001). *Generationsskifte av små och medelstora familjeägda aktiebolag: en studie i ekonomisk familjerätt, associations- och skatterätt samt rättsekonomi*. Uppsala: Iustus.

Olsen, Lena (2004), *Rättsvetenskapliga perspektiv*, SvJT.

Ydstedt, Anders & Wollstad, Amanda (2015). *Tio år utan arvsskatt: sörjd av ingen - saknad av få*. Stockholm: Ekerlid.

Empiriskt material

Högstedt, Anders, Skatteverket i Växjö, Intervju 11-12-2017.

Övriga källor

Almi. *Generationsskifte, råd och tips vid överlåtelse av företag*.

<https://www.almi.se/PageFiles/1135/Generationsskifte.pdf> [Hämtad 05-02-2018]

Bolagsverket (2018). *Statistik om företag och föreningar*.

<http://www.bolagsverket.se/pb/etjanster/statistik/statistik-1.3538> [Hämtad 16-01-2018]

Företagarna (2016). *Företagarnas undersökning om ägar- och generationsskiften 2015: Bättre ramvillkor kan underlägga ägar- och generationsskiften men som företagare måste du själv förbereda dig!*

https://www.foretagarna.se/contentassets/955c1316c31144b4b1124f9b1a954e3b/foretagarna_rapport_agarskifte.pdf [Hämtad 14-12-2017]

Företagarna (2017). *Ägar- och generationsskifte i svenska företag - överlåtelse eller avslut?*

<https://www.foretagarna.se/globalassets/media/nya-sajten/rapporter/agar--och-generationsskifte-i-svenska-foretag---overlatelse-eller-avslut.pdf> [Hämtad 12-02-2018]

Statistiska centralbyrån (2017). *Län och kommuner i kodnummerordning*.

<https://www.scb.se/hitta-statistik/regional-statistik-och-kartor/regionala-indelningar/lan-och-kommuner/lan-och-kommuner-i-kodnummerordning/> [Hämtad 21-12-2017]